

FORORD

Denne masteroppgaven er en selvstendig studie innenfor prosjektet ”Barnehagen som barneverntiltak”, et prosjekt som er et samarbeid mellom Barnevernets Utviklingssenter i Midt-Norge, ved NTNU Samfunnsforskning, Dronning Mauds Minne, høgskole for førskolelærerutdanning og Redd Barna, hvor hovedmålet er å gjøre bruken av barnehagen til et kvalitativt og målrettet hjelpetiltak for barneverntjenesten. Som en del av kunnskapsutviklingen i dette prosjektet har jeg i min studie rettet oppmerksomheten mot samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten, sett fra barnehageansattes perspektiv.

Først og fremst vil jeg takke alle barnehageansatte som takket ja til å være informanter, og var villige til å dele sine tanker, opplevelser og kunnskap med meg. Å lytte til informantenes erfaringer med arbeid rundt barn som lever under vanskelige forhold hjemme var gripende. Jeg vil også takke mine to studievenninner som stilte opp til prøveintervju.

En takk til min kjære Trond som har stilt opp og tatt et ekstra tak både i hjemmet og med barna våre mens jeg har vært opptatt med studiet. Takk til Tomas og Eskil som tålmodig har ventet på at mor skal bli ferdig med å bruke helgene til studier, til storebror Stian som har stilt rommet sitt til disposisjon og til storesøster Mariken og hennes kjære Tim som har bidratt med barnepass. Videre vil jeg takke mamma og pappa og min storesøster Maya som har stilt opp på ulike vis, og jeg vil dessuten takke dere alle for oppmuntrende ord. Med deres støtte har jeg klart å komme i mål!

Til sist en stor takk til mine to veiledere, førsteamanuensis i spesialpedagogikk ved Dronning Mauds Minne, Berit Groven og seniorforsker Åse Bratterud ved Barnevernets Utviklingssenter i Midt-Norge, NTNU Samfunnsforskning. Takk for all den tålmodighet og tid dere har brukt for å løse meg trygt gjennom denne prosessen med å skrive denne masteroppgaven. Med deres kunnskap har dere utfylt hverandre på en slik måte at veiledningen for meg er blitt helhetlig. Jeg vil spesielt understreke deres evne til å inspirere og gi pågangsmot til videre arbeid gjennom hele skriveprosessen.

Trondheim, 30.11.2011

SAMMENDRAG

De siste årene har det vært økende oppmerksomhet omkring temaet omsorgssvikt i samfunnsdebatten, samtidig som antallet barn som mottar hjelp fra barnevernet har økt for hvert år de siste ti årene. 70 % av barneverntiltakene for barn i førskolealder var i 2010 barnehageplass (SSB, 2011). Målet med denne studien er å få innblikk i barnehageansattes vurdering av muligheter og begrensninger for å skape kvalitativt godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste, med tanke på barnets beste. Kvalitative forskningsintervju er gjennomført i tre barnehager, med til sammen seks barnehageansatte som har erfaring med barn som har barnehageplass som barneverntiltak.

Gjennom barnehageansattes beskrivelser av sin erfaring med og opplevelse av samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste trådte tre ulike mønstre for samarbeid frem.

Karakteristikkene av mønstrene er hentet fra informantutsagn. I mønstret *”vi må ha rutiner og prosedyrer for samarbeid”* fremheves formelle strukturer som en god forutsetning for tverretattlig samarbeid. Samarbeidsmønstret preges likevel av liten bevissthet om de formelle føringene som i dag ligger til grunn for samarbeid, samt liten bevissthet om egen og barneverntjenestens rolle i samarbeid om barnehagen som tiltak. I det andre mønstret for samarbeid som jeg finner, *”vi jobber på hver vår tue”*, defineres kvaliteten på samarbeidet ut fra barnehagepersonalets innarbeidete normer. Betydningen av at barneverntjenesten tar barnehagens kompetanse på alvor understrekes. På den annen side preges dette mønstret av lite kunnskap om og forståelse for barneverntjenestens kompetanse, samt liten bevissthet om barnehage personalets egen kompetanse og profesjon. I det tredje mønstret, *”vi gjør hverandre gode”*, vurderes muligheter og begrensninger for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste ut fra å nå målet om barnets beste. Viljen til å finne løsninger er sentral, og innebærer at partene er villige til å oppgi deler av sitt profesjonelle revir på grunnlag av *”kraften i de bedre argumenter”* (Habermas, 1999). Ansatte i barnehagen opplever samarbeidet som fruktbart, både i forhold til å få løst oppgaver og ikke minst i forhold til at barnehage og barneverntjeneste kan utvide sin kunnskapsbase gjennom integrering av hverandres fagkunnskap og ferdigheter.

Samarbeidskompetanse er en grunnleggende forutsetning for å kunne skape et godt tverretattlig samarbeid. Gjennom økt kompetanse på samarbeid utvikles en kommunikativ rasjonalitet som kan bidra til aktørenes bevissthet om og kritisk blikk på egen virkelighetsoppfatning, samt respekt og forståelse for andres bidrag. Videre er det behov for

mer kompetanse blant barnehageansatte om utsatte barn, for å kunne bidra til at barnehagen skal bli den utviklingsstøtten og beskyttelsesfaktoren den er ment å være.

1 INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for studien	1
1.2 Mål og problemstilling	3
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	3
2 UNDERSØKELSENS KUNNSKAPSGRUNNLAG	5
2.1 Konsekvenser av omsorgssvikt	5
2.2 Barnehageansattes utfordringer i arbeid med omsorgssvikt.....	6
2.3 Ulike perspektiv på samarbeid	7
2.4 Forutsetninger for et kvalitativt godt tverretattlig samarbeid	8
2.5 Samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste	10
2.6 Åpenhet og tillit.....	13
2.7 Oppsummering	14
3 FORSKNINGSMETODE	17
3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	18
3.2 Min rolle som forsker	18
3.3 Utforming og utprøving av intervjuguiden.....	19
3.4 Valg av informanter.....	20
3.5 Gjennomføring av intervjuene.....	21
3.6 Bearbeiding av data og analyse	23
3.7 Kvaliteten i studien.....	24
4 DE BARNEHAGEANSATTES ERFARING MED HVORDAN BARNEVERNTJENESTEN TILRETTELEGGER FOR SAMARBEID	27
4.1 Barnehagen som beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte.....	27
4.2 Erfaringer med hvordan samarbeid kommer i gang	28
4.3 Erfaring med oppfølging fra barneverntjenesten.....	29
4.4 Tilrettelegging for diskursive møteplasser	31
4.5 Utarbeidelse av planer	33
4.6 Erfaring med ulik forståelse av barneverntjenestens taushetsplikt.....	34
4.6 Oppsummering	34
5 OPPLEVELSE AV MULIGHETER OG BEGRENSNINGER I SAMARBEID MELLOM BARNEVERNTJENESTE OG BARNEHAGE	37
5.1 Barnehageansattes forventninger til samarbeid med barneverntjenesten.....	37
5.2 Opplevde forventninger fra barneverntjenesten til barnehagen som hjelpetiltak.....	38
5.3 Opplevelse av åpenhet i samarbeidet	39
5.4 Opplevelse av gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet.....	41
5.5 Oppsummering	43
6 DRØFTING AV BARNEHAGEANSATTES VURDERING AV SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG BARNEVERNTJENESTE	45

6.1 Formelle føringer og opplevelse av reelt samarbeid er ikke alltid sammenfallende	45
6.2 Ulike forventninger til samarbeid.....	48
6.3 Forventningene fra barneverntjenesten oppleves som uklare.....	51
7 KONKLUSJON	53
7.1 Muligheter og begrensninger for samarbeid.....	53
7.2 ”Vi må ha rutiner og prosedyrer for samarbeid”	55
7.3 ”Vi jobber på hver vår tue”	55
7.4 ”Vi gjør hverandre gode”	56
7.5 Grunnlag for kvalitativt godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste	57
REFERANSELISTE	61
VEDLEGGSLISTE	65

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for studien

Tallet på barn som tar imot hjelp fra barnevernet har økt for hvert år de siste ti årene.

Nærmere 50 000 barn og unge tok imot tiltak fra barneverntjenesten i 2010, noe som er 7,1 prosent flere enn året før (SSB, 2011). Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at barnehagen i 2010 var det mest brukte barneverntiltaket for barn i barnehagealder, da 70 % av barneverntiltakene for barn i alderen 0-5 år var i form av barnehageplass (SSB, 2011). I alt 5580 barn i barnehagealder hadde barnehageplass som hjelpetiltak i 2010. Temaet for studien er barnehagen som forebyggende barnevern, hvor barnehageansattes erfaringer fra samarbeid med barneverntjenesten når barnehagen er barneverntiltak, undersøkes.

FNs konvensjon om barnets rettigheter (1989), ratifisert av Norge 8. januar 1991, gir barn et særskilt vern ved at den setter standarder for en god barndom og for synet på barn. Den er forpliktende for alle som jobber med barn i forhold til å tilrettelegge tilbud etter barns behov og først og fremst tenke barns beste (Raanes, 2011). I Norge er det nulltoleranse i forhold til fysisk og psykisk vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt overfor barn (FNs barnekonvensjon, artikkel 19, 1989; Lov om barneverntjenester § 30). Likevel utsettes titusener av barn i Norge for krenkende atferd fra nære voksne som de er avhengige av, og det har stor betydning for det enkelte barn at det og dets familie får nødvendig hjelp (Redd Barna, 2010).

De siste årene har det vært stor interesse i samfunnsdebatt og forskning for barn som utsettes for omsorgssvikt. Politikerne har rettet oppmerksomheten mot temaet, og gjennom en rekke offentlige dokumenter ser vi at barnevernet har vært gjenstand for organisatorisk og faglig forandring, noe som har ført til en reform innen barnevernet, for blant annet å sikre barn og unge like gode tilbud uansett hvor i landet de bor. Meld. St. 18 (2010 – 2011) *Læring og fellesskap* er den siste i rekken av flere meldinger fra Kunnskapsdepartementet, hvor tidlig innsats trekkes frem som en forutsetning for forebygging mot psykososiale belastninger. Denne ses i sammenheng med St.meld. nr. 47 (2008–2009) *Samhandlingsreformen* (Kunnskapsdepartementet, 2011), som er ment å fremme bedre samordning av velferdstjenestene. I tillegg til styrking av forebyggende arbeid peker statlige føringer mot tettere samarbeid mellom barneverntjeneste og andre instanser som en grunnleggende målsetting. NOU 2009: 22 *Det du gjør, gjør det helt* omhandler hvordan en bedre samordning av tjenester for barn og unge kan gi opplevelse av helhet i tilbudet. I 2009 kom også

Veilederen Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten

(Kunnskapsdepartementet). Den har som mål at en gjennom et aktivt og positivt samarbeid mellom barnehage, barnevern og foreldre kan øke muligheten for å finne gode løsninger på vanskelige situasjoner.

Det har vært lite forsket på barnehagen som hjelpetiltak og om samarbeid mellom barnevern og barnehage, men de siste fem årene er det rettet større oppmerksomhet både mot barnevernets samarbeid med andre instanser og barnehagens rolle inn i arbeidet med utsatte barn. Aina Winsvold har ledet prosjektet "Sammen for barn og unge – bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge" (2008-2011), et prosjekt som ble satt i gang for å prøve ut tverrfaglige samarbeidsmodeller i 15 norske kommuner, rettet mot barn og unge som er avhengige av flere tjenester på kommunalt nivå. I sluttrapporten (Winsvold, 2011) fremheves viktige faktorer for godt tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Elisabeth Backe-Hansen ga i 2009 ut en rapport fra en kartlegging av samarbeid mellom barnehage og barnevern, utført på oppdrag av Kunnskapsdepartementet i samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet, "Å sende bekymringsmelding - eller la det være?" Prosjektets problemstillinger var hvorfor barnehagen i liten grad melder til barnevernet og hvilke rutiner barnehagen måtte ha for hvordan personalet går fram i saker der det er mistanke om omsorgssvikt (Backe-Hansen, 2009). I rapporten understrekes behovet for systematisk og velfungerende samarbeidsrutiner mellom barnevern og barnehage. Åse Bratterud ved Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge og Kari Emilsen ved Dronning Mauds Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning, har i samarbeid med Redd Barna ledet det treårige forskningsprosjektet "Små barns rett til beskyttelse" (2008-2011), hvor hovedtema var barns rett til beskyttelse og barnehageansatte sin rolle i å beskytte barn mot vold og overgrep. I rapporten fra prosjektet (Bratterud og Emilsen, 2011) påpekes barnehageansattes behov for mer kompetanse om utsatte barn, samt barnehageansattes uttrykk for tvil om hvordan barnehagen og barneverntjenesten skal samarbeide. Elisabeth Walsøe Lehn har i sin masteroppgave fra 2009, "Dårlig magefølelse: Grunnlag for bekymring?", skrevet om barnehageansattes arbeid med barn som bekymrer, og påpeker behovet som barnehageansatte har for tett samarbeid med barneverntjenesten for å fremme barnets beste. I min studie ønsker jeg å se nærmere på barnehageansattes erfaring med og opplevelse av samarbeid med barneverntjenesten når barnehagen er barneverntiltak.

1.2 Mål og problemstilling

Målet med studien er å utvikle en forståelse for hvordan barnehage og barneverntjeneste samarbeider om utsatte barn, gjennom en beskrivelse av barnehageansattes erfaring, opplevelse og vurdering av samarbeid om barnehagen som barneverntiltak. Gjennom intervju med ansatte i barnehager ønsker jeg å få innsikt i barnehagens perspektiv på hvilke forutsetninger som ligger til grunn for at barnehage og barneverntjeneste gjennom samarbeid kan bidra til at barnehagen skal bli et kvalitativt godt forebyggende barneverntiltak. På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

Hvilke muligheter og begrensninger ser barnehageansatte i samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste når barnehagen er barneverntiltak?

Hovedproblemstillingen presiseres ved hjelp av forskningsspørsmål:

- a) Hvilken erfaring har barnehageansatte med formelle føringers betydning for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste?
- b) Hvilke forventninger har barnehagen til samarbeid med barneverntjenesten og hvordan kan disse forventningene påvirke samarbeidet?
- c) Hva slags forventninger erfarer barnehageansatte at barneverntjenesten har til barnehagen som tiltak?

1.3 Oppbygging av oppgaven

I kapittel 2 presenteres undersøkelsens kunnskapsgrunnlag, med et teoretisk perspektiv på omsorgssvikt og utfordringen med å være en beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte for barn i barnehagen. Deretter rettes oppmerksomheten mot begrepene samarbeid, tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. Tre ulike perspektiver på samarbeid presenteres, som kan ha en sentral rolle i utviklingen av det tverrfaglige samarbeidet. Videre trekkes statlige føringer for samarbeid mellom barnhage og barnevern frem som en del av kunnskapsgrunnlaget. I kapittel 3 gjennomgås vitenskapelig perspektiv og valg av metode. Studiens empiriske grunnlag presenteres i kapitlene 4 og 5, hvor informantenes erfaring med tilrettelegging for samarbeid beskrives i kapittel 4 og barnehageansattes opplevelse av muligheter og begrensninger i samarbeidet i kapittel 5. I kapittel 6 presenteres og drøftes svar på forskningsspørsmålene. I kapittel 7 trekkes konklusjon og sentrale mønstre for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste beskrives.

2 UNDERSØKELSENS KUNNSKAPSGRUNNLAG

De fleste forskere er i dag enige om at negative erfaringer som starter tidlig i livet og er vedvarende, kan få alvorlige konsekvenser for senere utvikling. Samtidig viser nyere forskning at mange barn med vanskelige livsforhold kan vise en god psykososial utvikling når de negative erfaringene erstattes av positive erfaringer (Rye, 2002). Dette må samfunnet ta konsekvensen av, sier Killén (2010), gjennom å ha fokus på barnet. Det handler om barn som ikke i utgangspunktet er syke, men som kan bli det hvis de ikke får hjelp. En hjelp som må gis på barns egne arenaer. For førskolebarn er barnehagen en naturlig arena i den sammenheng (ibid).

Barnehagen skal ifølge Lov om barnehager (barnehageloven) §§ 1 og 2, i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem ivareta barns behov for omsorg, oppdragelse og læring.

Barnehagen har en supplerende funksjon overfor familiens omsorgs- og oppdrageransvar. Å ta opp bekymringer for barns omsorgssituasjon med foreldre er en utfordring for mange barnehageansatte (Bratterud og Emilsen, 2011). I tillegg skal, ifølge barnehagelovens § 22, første ledd, barnehagens personale være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernets side.

De senere årene er det blitt lagt mer vekt på å styrke forebyggende barnevern og samarbeid med barn og familie og mellom profesjoner og tjenester (Gjertsen, 2007). Forebygging handler om å redusere risikofaktorer samtidig som ressurser og kompetanse styrkes. Forebygging skjer på ulike nivå. Killén (2009) taler om to ulike nivå i forbyggende barnevernsarbeid. Universal forebygging betegner prosesser som har som mål å hindre at problemer oppstår, altså allmennforebygging, mens selektiv forebygging tar sikte på tidlig å identifisere og å hindre at begynnende problemer utvikles. Både universal og selektiv forebygging bør utvikles på de arenaer hvor barn oppholder seg, og ulike tjenester og yrkesgrupper bør ifølge Killén utvikle en felles kunnskapsbase om forebygging og identifisering av omsorgssvikt. Ulike offentlige dokumenter fra de senere årene fremhever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid som ledd i et forebyggende barnevern.

2.1 Konsekvenser av omsorgssvikt

Et barns første leveår er av stor betydning for dets fysiske, emosjonelle, kognitive og sosiale utvikling (Killén, 2010), og relasjonen mellom foreldre og barn er i denne sammenheng avgjørende for en optimal utvikling. I relasjonen med sine omsorgsgivere utvikler barnet trygge eller utrygge tilknytningsmønstre avhengig av kvaliteten på samspillet. ”Omsorgssvikt

innebærer at foreldre eller de som har omsorgen for barnet, påfører det fysisk eller psykisk skade, eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare” (Helsedirektoratet, 2011). Omsorgssvikt kan foregå både passivt i form av vanskjøtsel og manglende engasjement i barnet, og aktivt i form av fysisk, psykisk eller seksuell mishandling. Risikoen for å utvikle ulike psykologiske problemer er stor som følge av omsorgssvikt (ibid).

2.2 Barnehageansattes utfordringer i arbeid med omsorgssvikt

Barnehagen har ifølge Barnehageloven som formål å ivareta barns behov for omsorg og lek, og å fremme læring og danning. Dette som grunnlag for allsidig utvikling og i samarbeid og forståelse med barnets hjem (barnehageloven § 1). Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2006, 2011), kapittel 5, understreker at barnehagen er pliktig til å gi barn og foreldre et mest mulig helhetlig tilbud til beste for barnets oppvekst og utvikling, og krever at barnehagen samarbeider med andre tjenester og institusjoner.

Barnehageansatte har ifølge Rammeplanens kapittel 5.2 en sentral posisjon i forhold til å observere og å motta informasjon om barnets omsorgs- og livssituasjon, og har ifølge § 2 i Barnehageloven plikt til å opplyse barneverntjenesten ved mistanke om mishandling eller omsorgssvikt. Barnehagen og barneverntjenesten er to av flere aktører som bidrar til å skape trygge oppvekstvilkår for små barn, og barnehagens betydning for forebyggende arbeid og tidlig innsats er, ifølge Meld. St.18 (2010-2011) *Læring og fellesskap*, stor. Et godt pedagogisk tilbud i barnehagen blir derfor å regne som et forebyggende tiltak i seg selv. Høy kompetanse kan gi et godt kvalitativt barnehagetilbud, noe som igjen kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og læring for livet. Den viktigste oppgaven til en barnehageansatt blir, ifølge Drugli (2008), å danne en nær relasjon til barnet. Samt å sikre at barnet får god støtte for sin utvikling i barnehagen, tilgjengelige voksne som kan gi hjelp til bearbeiding av opplevelser og som bidrar til at barnet sikres kontinuitet og muligheter til å oppleve at det har kontroll over sin livssituasjon.

For barnehageansatte kan det være utfordrende å møte barn som lever under omsorgssvikt og som har utviklet et utrygt tilknytningmønster. Førskolelærerens kompetanse om barns normalutvikling er ikke tilstrekkelig for at mangfoldet av barns ulike forutsetninger og behov kan bli møtt i barnehagen; det er behov for en mer spesialisert kompetanse hos pedagogen (Kunnskapsdepartementet, 2011). Killèn (2009) mener barnehagen, i tillegg til å ha kunnskap om normalutvikling hos barn, bør ha spesifikk kunnskap om omsorgssvikt.

I arbeid med barn som er utsatt for risiko og omsorgssvikt må en forholde seg til helheten i barnets liv (Killén, 2010), og for en vellykket intervensjon er ikke kun behandlingen av barnet avgjørende, men også hele familien. Videre må behandlingen foregå i trygge og forutsigbare omgivelser hvor barnet kan få gjentakende positive opplevelser som erstatter de gamle (Perry, 2000c, i Killén, 2010). Barnehagen er en naturlig arena for en slik behandling, men det forutsetter at de ansatte engasjerer seg i et slikt arbeid. Barnet må få terapeutisk omsorg, hvor voksne kan forstå og bistå barnet i å finne et trygt punkt i en truende og uoversiktlig verden (Hagstrøm, 2010; Johannesen, 2010; Killén, 2010).

2.3 Ulike perspektiv på samarbeid

Samarbeid mellom barnevern og barnehage er pålagt ved lov og er forankret i lover, stortingsmeldinger og retningslinjer (barnevernloven § 3-2, barnehageloven § 2, rammeplanen kapittel 5.2, 2006, 2011). Både barnehagen og barneverntjenesten representerer det vi kan kalle velferdsstatens profesjoner, yrker organisert på bestemte måter for å ivareta spesielle oppgaver av allmenn interesse, hvor adgangen til arbeidsoppgavene er politisk organisert, gjennom at staten har tillit til at en yrkesgruppe er i stand til å ivareta disse oppgavene (Molander og Terum, 2008). I et tverretatlig samarbeid er ulike profesjoner ment å skulle jobbe tett sammen om en felles oppgave, og deltakerne skal representere den tverrfaglige gruppen sine synspunkter. For å få forståelse av hvilke utfordringer samarbeid mellom ulike profesjoner kan gi, vil jeg se nærmere på ulike betydninger av begrepet samarbeid.

På den ene siden kan samarbeid forstås som en frivillig fellesinnsats fra flere parter for å løse et problem, hvor en finner få formelle regler og der samarbeidet i liten grad innebærer noen trussel mot partenes autonomi. På den andre siden kan vi forstå begrepet som en samordning, et mer formalisert samarbeid. Graden av forpliktelse øker og dermed også trusselen mot partenes autonomi. Samordning foregår oftest mellom organisasjoner og tjenester (Gjertsen 2007). Ekker og Fuglseth (1998) beskriver samarbeid ut fra et kommunikativt, et teknisk og et institusjonelt perspektiv, og ut fra disse perspektivene kan en se formelle og uformelle strukturer som ligger til grunn for et samarbeid.

Ut fra et *teknisk perspektiv* på samarbeid rettes oppmerksomheten mot hvordan målspesifisering og formalisering bidrar til rasjonalitet i en organisasjon, altså en instrumentell rasjonalitet. Den interne organisasjonsstrukturen og de eksterne omgivelsene forstås begge som stabile og forutsigbare rammebetingelser for handling. Partene handler ut fra lydighet og ansvarlighet overfor de prosedyrene og reglene som legges til grunn for

samarbeidet (Weber, 1971 i Ekker og Fuglseth, 1998). Samarbeidet er styrt av en regellogikk og fungerer som en konsekvens av hvor godt de formelle strukturene er utformet. Disse reglene, prosedyrene og den formelle organiseringen ses på som et objektive verktøy som det for partene er rasjonelt å handle ut fra og som bidrar til at samarbeidet når gitte mål.

I et *institusjonelt perspektiv* styres samarbeidet av verdier og normer nedfelt i partenes ulike kontekster. Grupperelasjoner, ulike interesser og internaliserte verdier hos de ulike aktørene vektlegges, mens de formelle rammebetingelsenes betydning blir tonet ned (Ekker og Fuglseth, 1998). Innarbeidede forestillinger forankret i en organisasjons kultur kan føre til misforståtte oppfatninger av at samarbeid er å ha like oppfatninger av problemet og problemløsningen (Vangen og Huxham, 2009). De ulike bidragsytternes innarbeidede normer definerer hva som kan være hensiktsmessig eller lite hensiktsmessig handling. Det er utviklet en handlingslogikk som tilsier at ting bør gjøres på samme måte som tidligere, og eventuelle endringer skjer ved at nye elementer tolkes inn i den eksisterende meningsstrukturen (March og Olsen, 1989 i Ekker og Fuglseth, 1998). Partene i tverrfaglig og tverretatlig samarbeid representerer standarder og normer knyttet til sine fag og preges av sine ulike kontekster. Rasjonalitet i samarbeidet måles av de ulike bidragsytterne i forhold til om normene som deres kontekst definerer, blir fulgt, noe som kan føre til en opplevd trussel mot aktørenes autonomi. De ulike profesjonene velger å konsentrere seg om bestemte ferdigheter og forståelsesmåter og ekskluderer andre hensyn. Ansvar for barnet deles, og aktørene jobber på hvert sitt område (Ekker og Fuglseth, 1998). En slik revirtenkning kan være et alvorlig hinder for et tverrprofesjonelt samarbeid, mener Axelsson og Axelsson (2009), fordi partene kan bli mer opptatt av å slåss for egne interesser enn å ivareta klienten i et helhetlig perspektiv.

Det siste perspektivet som Ekker og Fuglseth belyser er *det kommunikative*, hvor samarbeid gjenspeiler situasjoner hvor partene inntar en forståelsesorientert holdning til hverandre. De enes om hva problemet er og om hvordan det kan løses, en forutsetning som må være til stede for at et tverrfaglig samarbeid skal lykkes.

2.4 Forutsetninger for et kvalitativt godt tverretatlig samarbeid

Et kommunikativt perspektiv innehar både den instrumentelle og kontekstuelle rasjonaliteten som viktige elementer (Ekker og Fuglseth, 1998). Men et tredje element, som Habermas (1999) kaller kommunikativ rasjonalitet, bør også ligge til grunn for et kvalitativt godt samarbeid. Denne rasjonaliteten handler om i hvor stor grad partene i samarbeidet klarer å se utover eget fag og verdisyn, og gjennom argumentering klarer å skape en gjensidig forståelse

og handling. Habermas (1999) betegner dette som ”kraften i de bedre argumenter”. Normene som styrer partenes handling må kunne tematiseres og begrunnes, og argumenter må kunne veies ved at bidragsyterne begrunner sine påstander, men samtidig har evne til å lytte til og å endre mening i møte med et argument som er bedre. Ekker og Fuglseth (1998) fremhever nødvendigheten av diskursive møteplasser hvor det er en grunnleggende likeverdighet mellom aktørene i forhold til makt og kompetanse. Partene i samarbeidet må altså vise fleksibilitet og vilje til å finne løsninger, og respekt for hverandres ulike bidrag blir derfor en vesentlig forutsetning for å bidra til faglig utvikling og sikre et kvalitativt godt tverrfaglig samarbeid (Willumsen, 2009). For at et tverrfaglig samarbeid skal lykkes må aktørene ha en høy grad av bevissthet om egen kompetanse og sin egen profesjon, og være tydelig på hva den tjenesten en representerer kan bidra med i forhold til bruker. Samtidig må man tilegne seg kunnskap om og forståelse for kompetansen som andre profesjoner representerer for å kunne skape en helhetlig ivaretagelse av bruker (ibid).

Det er mangfoldet av bidrag fra ulike profesjoner og tjenester som er sentralt i det tverrprofesjonelle arbeidet, sier Willumsen (2009). Hvis bidragene blir for like, kan det bli for lite dynamikk i samarbeidsprosessen. Prosessen med å balansere de ulike bidragene beskriver Willumsen (2009) som samarbeidets kunst, en prosess som innehar en balansegang mellom hver enkelt fagperson, tjenesten som hver enkelt representerer og det som skjer i gruppen. De ulike partenes bidrag er avhengig av hvilke muligheter og begrensninger deltakerne skaper for hverandre. Preges gruppen av revirtenkning eller altruisme? Med en altruistisk tankegang må partene i samarbeidet klare å se utover egne interesser og ha en vilje til å ivareta allmennhetens interesser (Krebs og Miller, 1985, i Axelsson og Axelsson, 2009), noe som innebærer at en må være villig til å oppgi deler av sitt profesjonelle revir (Axelsson og Axelsson, 2009). Vilje til å finne løsninger er en viktig faktor for, gjennom samarbeid, å nå målet om bruker sitt beste.

Glavin og Erdal (2007) trekker frem ledelsen i de ulike tjenestene som ansvarlig for å skape en kultur som fremmer samarbeid, ved å oppmuntre til åpenhet, selvkritikk, initiativtaking, anerkjennelse og respekt. I tillegg har ledelsen ansvar for at instansen er en lærende organisasjon, hvor kunnskapen spres til flere og kan brukes selv om noen slutter. Samarbeidskompetanse må læres, ifølge Glavin og Erdal (2007), og det må det settes av tid og ressurser. Strukturell tilrettelegging for et samarbeid er ikke tilstrekkelig. Det bør være opplæringsplaner for læring, vedlikehold og videreutvikling av samarbeidskompetansen. Begrepet samarbeidskompetanse omfatter brukerorientering, helhetsforståelse, evne til

problemløsning, fleksibilitet og omstillingsevne. Dessuten kreves en bevissthet om makt og muligheter for maktmisbruk (ibid).

Målet med tverretatlig samarbeid er å kunne gi et helhetlig, integrert tilbud til mennesker som trenger bistand fra ulike tjenester. Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid er ofte et organisatorisk samarbeid, en samordning eller pålagt koordinering av tjenester fra en tredje part. Det ligger nasjonale føringer til grunn for samarbeid med andre instanser, både for barneverntjenesten og barnehagen. Barnevernets ansvar for å samarbeide med andre instanser er nedfelt i Lov om barneverntjenester, og på tilsvarende måte er barnehagens plikt til å samarbeide med barneverntjenesten nedfelt i Lov om barnehager og utdypet i lovens forskrifter. Partenes ulike bidrag skal sammen skape ny viten som kan bidra til løsning av oppgaven, noe som innebærer at deltakerne integrerer andre faggruppers kunnskap og ferdigheter i sin kunnskapsbase (Willumsen, 2009).

2.5 Samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste

Veilederen *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten* (Kunnskapsdepartementet, 2009) gir råd om og påpeker at kunnskap om og respekt for hverandres oppgaver og ståsted må være utgangspunkt for dette samarbeidet. Det er snakk om et samarbeid både på generelt grunnlag og i oppfølging av enkeltbarn. I denne studien rettes oppmerksomheten mot samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage på grunnlag av at barn har barnehageplass som et forebyggende barneverntiltak. Gjennom et godt tverretatlig samarbeid kan brukerne tilbys integrerte tjenester, som kan være avgjørende for kvaliteten på samarbeid med familiene (Killén, 2009).

Kvello (2010) minner oss om at barnevern ikke er for barn flest, men at dette dreier seg om barn med uvanlige erfaringer og oppvekstforhold. Når barnehagen er hjelpetiltak, blir de ansatte satt til å verne om noen av de mest utsatte barna. I vurderingen av barns omsorgssituasjon og oppvekstbetingelser må tiltak være behovsstyrt, og ikke styrt av tilgang på tiltak, hva instansene har som vane å sette inn, eller hvilke tiltak som er behagelige å bruke. I beste fall er det uetisk og i verste fall faglig hasardiøst hvis hjelpetiltak settes inn uten å ha forstått barnets situasjon, sier Kvello (2010). Barnets beste fremstår i lovgivningen som en overordnet grunnverdi (barnevernloven, § 4-1; lov om barn og foreldre, § 48), noe som også samsvarer med artikkel 3 i FNs konvensjon om barnets rettigheter. Hva som er barnets beste kan vurderes ulikt av ulike instanser, men Barnekonvensjonen slår uttrykkelig fast at «hva som gagnar barnet best» er det som skal tas hensyn til ved alle handlinger som vedrører

barn og som foretas av offentlige eller private organisasjoner, domstoler eller lovgivere. Prinsippet om barnets beste betyr at når barnets behov for omsorg og beskyttelse ikke kan forenes med foreldrenes interesser, så må barnets interesser og behov gå foran (ibid).

Ifølge de formelle føringene for samarbeid mellom barneverntjenesten og samarbeidende instanser, som er nedfelt i Barnevernloven, skal barneverntjenesten medvirke til at interessene til barn som er fanget opp av barneverntjenesten også ivaretas av andre offentlige organer (barnevernloven § 3-2, 1. ledd). I paragrafens andre ledd utdypes kravet om et samarbeid med andre sektorer og forvaltningsnivåer for å kunne løse sine oppgaver, gjennom å gi uttalelser og råd til disse og å delta i opprettede samarbeidsorganer, samt i kommunal og fylkeskommunal planleggingsvirksomhet. Det kommunale barnevernet organiserer arbeidet noe forskjellig rundt om i landet. Flere kommuner har årlige eller halvårlige samarbeidsmøter mellom barneverntjenesten og kommunens barnehagestyrere (Kunnskapsdepartementet, 2009). Utgangspunktet for et slikt samarbeid er å utvikle kunnskap om og respekt for hverandres oppgaver. Det er også vanlig i flere av landets kommuner med tverrfaglige team, hvor personer fra barns ulike arenaer har mulighet til å møtes som ledd i forebyggende arbeid. Formålet med tverrfaglige team er å få et generelt samarbeid om en bestemt problematikk knyttet til barns omsorgssituasjon, i tillegg til at det er en arena hvor barnehager, skoler, foreldre og andre kan få drøftet sin bekymring for barn. Gjennom tverrfaglig team kan en få en helhetlig vurdering av et barns behov og omsorgssituasjon. Videre er ansvarsgruppe et naturlig samarbeidsforum når barn mottar hjelp fra ulike tjenester (Kunnskapsdepartementet, 2009).

Ansvarsgrupper opprettes på kommunalt nivå, på frivillig basis etter samtykke fra foreldre, og med ansvar for å planlegge og følge opp tiltak for det enkelte barn. En ansvarsgruppe bør etableres så tidlig som mulig ved behov for koordinert tjenestetilbud. Det er en forutsetning at foreldrene selv ønsker det. Et samtykke fra foreldre vil bety at opphevelsen av taushetsplikten omfatter alle opplysninger som kan være nødvendige å diskutere blant gruppens deltakere. Gruppens deltakere er foreldre og personer og instanser som har regelmessig kontakt med familien. Gruppen skal ha en koordinator, som regel en representant fra barneverntjenesten (Kunnskapsdepartementet, 2009). Et formål med en ansvarsgruppe er å hjelpe foreldre til å bli i stand til å mestre foreldrerollen. De ulike hjelpetiltakene samordnes, og ulike instanser forpliktes til et samarbeid gjennom ansvarsgruppen. I tillegg kan en tilrettelegge for utveksling av informasjon mellom foreldre og de ulike faginstansene. Ifølge barnevernlovens § 4-5 har barneverntjenesten plikt til å følge opp hjelpetiltak ved blant annet å følge nøye med

på hvordan det går med barnet og dets familie, og vurdere om hjelpen er tjenlig eller om nye tiltak må settes inn. Ansvarsgruppe er et forum hvor en har mulighet til jevnlig å få vurdert om tiltakene fungerer etter hensikten, og eventuelt vurdere andre tiltak.

Samarbeidet mellom barneverntjeneste og barnehage skjer i ulike fora. Veilederen (Kunnskapsdepartementet, 2009) foreslår et tett samarbeid, både i form av diskursive møter, som tverrfaglige team og ansvarsgruppemøter, og gjennom at barnehagen deltar i utarbeidelse av planer. Barneverntjenesten har plikt til å utarbeide en tiltaksplan for barn og familier som mottar hjelpetiltak fra barneverntjenesten (barnevernloven, § 4-5). Tiltaksplanen skal utarbeides i samarbeid mellom barneverntjeneste, barn og foreldre. Barnehagen bør delta i utforming av mål som angår dem, ifølge Veilederen. I tiltaksplanen skal barnets særlige behov og hvordan disse kan imøtekommes, tydeliggjøres. Når barnehageplass er satt inn som hjelpetiltak, skal planen inneholde mål og hensikt med dette tiltaket. Planen skal være tidsavgrenset og vise hvordan barneverntjenesten vil holde seg orientert om hvordan det går med barn og foreldre. Tiltaksplanen, inkludert hjelpetiltakene, skal evalueres jevnlig (Kunnskapsdepartementet, 2009, barnevernloven, § 4-5). Formålet med å sette inn barnehagen som et hjelpetiltak kan være å bedre barnets sosiale og språklige kompetanse, samt å ha tilsyn med barnets omsorgssituasjon. I de tilfeller hvor barnehagen får en kontrollfunksjon bør det fremgå av planen. Videre bør barneverntjenesten være konkret på hva de ønsker at barnehagen skal følge opp og i hvilke situasjoner det er ønskelig/nødvendig at barnehagen kontakter barneverntjenesten. Det skal legges vekt på å gi barnet en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen (Kunnskapsdepartementet, 2009, barnevernloven, § 4-1). I individuell planlegging er det også behov for et systemorientert arbeid (Gjertsen, 2007), altså at det stilles krav til det miljøet som barnet fungerer innenfor.

1.januar 2010 trådte en bestemmelse i kraft om at barneverntjenesten skal, dersom det anses som nødvendig, utarbeide individuell plan i samarbeid med andre tjenester (barnevernloven, § 3- 2a, Kunnskapsdepartementet, 2009). Dette er en bestemmelse som formaliserer samarbeidet mellom barneverntjenesten og andre offentlige instanser, hvor hovedformålet er å sikre at barn med behov for langvarige og koordinerte tjenester får et helhetlig og individuelt tilpasset tilbud.

2.6 Åpenhet og tillit

I kommunikasjon og samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage må en ta hensyn til reglene om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett (Kunnskapsdepartementet, 2009), og det er derfor viktig at begge disse instansene har god kunnskap om disse reglene. Taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett er hjemlet i Forvaltningsloven og nedfelt også i Barnehageloven og Barnevernloven. Regler om taushetsplikt innebærer et forbud mot å formidle opplysninger til andre, med mindre det finnes unntak som gir plikt/adgang til likevel å formidle opplysninger (barnehageloven § 20, barnevernloven § 6-7, første ledd).

Barnehagens plikt til å melde fra inntreffer dersom personale har grunn til å tro at et barn utsettes for alvorlig omsorgssvikt, mishandling eller andre alvorlige overgrep i hjemmet, hvis foreldre ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring, eller hvis et barn har alvorlige atferdsvansker, eller annen destruktiv atferd. I tillegg har barnehagen plikt til, ved pålegg fra barneverntjenesten, å gi de opplysninger som barneverntjenesten ber om.

Taushetsplikten er primært begrunnet i hensynet til å beskytte dem/den opplysningene gjelder. Men etter frivillig og informert samtykke fra foreldre kan taushetsplikten oppheves, og både barneverntjeneste og barnehage kan formidle opplysninger til hverandre. Videre, der hvor bekymring ifølge barnehageloven § 20, barnevernloven § 6-7, første ledd ikke oppfyller opplysningsplikten, er taushetsplikten ikke til hinder for at opplysninger formidles anonymt (forvaltningsloven § 13a, nr 2). I saker hvor barneverntjenesten allerede kjenner til barnet og familien, gis det adgang til ,gjennom forvaltningsloven § 13b, nr 5, at barnehagen kan gi opplysninger til barneverntjenesten for å sikre et godt barnehagetilbud, eller når barnehagen har behov for å drøfte en sak hvor det er umulig å drøfte anonymt og uten samtykke.

Taushetsplikten for barnevernsansatte er strengere enn for barnehageansatte, ifølge barnevernloven § 6-7. Det omfatter alle opplysninger om et barn og dets familie, også det faktum at barnet/familien er tilknyttet barneverntjenesten (Kunnskapsdepartementet, 2009). Men etter barnevernlovens § 6-7, tredje ledd gis det likevel adgang til å gi opplysninger til barnehagen når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens oppgaver overfor barnet. Barneverntjenesten kan i meldingsfasen ha behov for å avklare nærmere innholdet i en bekymring rundt et barns oppvekstforhold overfor barnehagen, for å få opplysningene barneverntjenesten trenger. I en eventuell utredningsfase er det behov for å innhente opplysninger fra andre offentlige tjenester, som barnehagen. Når barnehagen er satt inn som

tiltak, kan det være nødvendig å gi opplysninger for å kunne samarbeide med barnehagen og i forbindelse med evaluering av barnehageplass som tiltak (Kunnskapsdepartementet, 2009).

Å ha tillit til at den andre parten i samarbeidet utfører sitt arbeid med tanke på barnets beste er fortrolighetsskapende overfor brukerne (Kvarnström, 2009). For å få til et klima hvor alle parter i samarbeidet skal oppleve gjensidig tillit og likeverd må det tilrettelegges for diskursive møter, hvor et kollektivt engasjement mobiliseres gjennom strukturer som sikrer kommunikasjon, informasjonsflyt og samarbeid (Ekker og Fuglseth, 1998). Graden av åpenhet spiller en viktig rolle når tillit skal skapes, og om mål for samarbeidet er tydelig uttalte eller er flertydige og motstridende (Vangen og Huxham, 2009). Partenes tillit til hverandre bygges gradvis opp gjennom beskjedne, men realistiske mål, som igjen kan bli en basis for et mer ambisiøst samarbeid (ibid). Likeså spiller partenes forventninger om hva som skal oppnås gjennom samarbeidet en stor rolle, om en feilaktig tror at den andre forstår ens egne mål og begrensninger, eller om aktørene avklarer forventningene de måtte ha til et samarbeid, gjerne skriftliggjort.

2.7 Oppsummering

For å kunne besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene i undersøkelsen må beskrivelser og analyse av data ses i lys av teori. Som et teoretisk utgangspunkt har jeg valgt å gjøre rede for konsekvenser av omsorgssvikt og tilknytningsvansker og på hvilken måte barnehagen og barneverntjenesten gjennom samarbeid kan snu en negativ utvikling for barn som lever under vanskelige livsforhold. Samarbeid mellom ulike tjenester, som på hver sin måte er involvert i barnets livssituasjon, er en viktig forutsetning for å gi barn og familier et helhetlig og integrert tilbud. Ulike profesjoner representerer de menneskene og institusjonene som får i oppgave å verne om og hjelpe utsatte barn og familier. Begrepet samarbeid kan på den ene siden beskrives som et frivillig initiativ for sammen å løse et problem, eller på den annen side beskrives som en samordning, et formelt krav utenfra om sammen å løse et problem (Gjertsen, 2007). Videre kan samarbeid ses på ut fra ulike perspektiv, noe som preger partenes holdning til det tverrprofesjonelle samarbeidet. Om en ser på samarbeidet ut fra et kommunikativt, teknisk, eller et institusjonelt perspektiv kan ha stor betydning for hvordan ulike etater greier å få til et kvalitativt godt samarbeid med hverandre, til beste for barnet (Ekker og Fuglseth 1998). Nasjonale føringer ligger til grunn for et samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage, forankret i lover og forskrifter. I 2009 kom veilederen *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*

(Kunnskapsdepartementet), for å bidra til at barneverntjeneste og barnehage skal kunne få til et tettere samarbeid om utsatte barn og familier.

3 FORSKNINGSMETODE

I dette kapitlet begrunnes valg av forskningsmetode, og gjennomføringen av forskningsprosessen beskrives. Jeg redegjør for kriterier for valg av informanter og presenterer det endelige utvalget. Videre drøftes studiens reliabilitet, validitet og forskningsetiske utfordringer.

I min studie retter jeg oppmerksomheten mot barnehageansattes opplevelser og erfaringer med at barnehagen er et barneverntiltak, og hvordan samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste kan bidra til å gi barn og familier et helhetlig og integrert tilbud. Problemstillingen min innebærer således en kvalitativ forskningstilnærming, da denne metoden løfter frem informantenes opplevelser, tanker og følelser. Gjennom en kvalitativ problemstilling kan forskeren utvikle en analytisk basert forståelse av sosiale fenomener, som igjen kan ha overførbarhet til tilsvarende situasjoner (Thagaard, 2009). Forskeren søker ikke å finne lineære årsak -virkningsforhold, men fokuserer på å beskrive prosesser i deres naturlige setting (Postholm, 2005).

Kjennetegn ved kvalitativ forskning er for det første at det er informantens perspektiv som fremmes. For det andre må fortolkningen, ut fra målet om å forstå de fenomener vi studerer, skje i lys av den konteksten de inngår i (Thagaard, 2009). I min studie betyr det at jeg i fortolkningen måtte forsøke å forstå informantenes opplevelser av samarbeid med barneverntjenesten i lys av de barnehageansattes ståsted. Et tredje kjennetegn på en kvalitativ studie er at den er verdiladet (Postholm, 2005). Det vil si at jeg som forsker tolker datamaterialet ut fra min egen erfaringsbakgrunn. Min subjektivitet er uunngåelig og må derfor både verdsettes og synliggjøres. Jeg er selv utdannet førskolelærer og har jobbet mange år i barnehage, noe som gir gjenkjennelse. Samtidig har jeg ikke selv direkte erfaring fra samarbeid med barneverntjenesten, slik at min forforståelse om emnet preges av historier som er blitt meg fortalt av bekjente i ulike barnehager, historier som igjen preges av en opplevelse av barneverntjenesten som tilbakeholden med informasjon og som vanskelig å få til et godt samarbeid med. Gjennom videre utdanning har jeg tilegnet meg mer kunnskap om omsorgssvikt og forebygging, og forståelse for nødvendigheten av tverrfaglig og tverretattlig samarbeid for å kunne gi brukere helhetlige og integrerte tjenester.

Grundige, fyldige beskrivelser er dessuten vesentlig i kvalitativ forskning (Geertz, 1973, i Postholm, 2005). I en fyldig beskrivelse vil vi ifølge Postholm (2005) finne både en kulturell mening og en forskers analyse.

3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Innen kvalitativ forskning er det mange tilnærminger. Med min problemstilling var det hensiktsmessig med en intervjustudie. Thagaard (2009) fremhever en slik undersøkelse som en særlig godt egnet metode for å innhente data om hvordan informantene opplever og forstår seg selv og sine opplevelser. Det er vanlig å skille mellom åpne og mer strukturerte intervjuer. I et åpent intervju forteller informantene mest mulig fritt om sine livserfaringer (Dalen, 2004). I et strukturert intervju er spørsmålene utformet på forhånd og informantene stilles den samme serie av spørsmål (Postholm, 2005).

Jeg har valgt en semistrukturert intervjuform (intervjuguide, vedlegg nr 1). Ved bruk av semistrukturert intervju kunne jeg få data som jeg ikke hadde tenkt på i forkant, gjennom å bli med på informantens refleksjoner heller enn å holde meg helt og holdent til spørsmålsrekken. I semistrukturert intervju deles intervjuguiden inn i tema og med forslag til underspørsmål under hvert av temaene (Kvale & Brinkmann, 2009). Selv om en kan se på intervjuet som en dynamisk meningsskapende prosess, så er det viktig å være seg bevisst at det i denne interaksjonen finnes et asymmetrisk maktforhold. Det er forskeren som definerer situasjonen og bestemmer hva en skal samtale om (Kvale, 1997), og sitter med regien i en intervjusituasjon (Thagaard, 2009).

Jeg valgte å foreta gruppeintervju av ansatte i barnehager. Gruppeintervju bygger på at forståelse blir til i samhandling mellom mennesker som har erfaringer fra samme fenomen (Brandth, 1996). Brandth peker på at fortellingen blir fyldigere ved å fortelle til noen med tilsvarende erfaringer som en selv. Den spontane samhandlingen som oppstår mellom informantene, utløst av forskerens spørsmål, kan gi en dypere forståelse enn gjennom andre metoder. I et gruppeintervju fungerer forskeren som leder og ordstyrer. Deltakerne i et gruppeintervju er i større grad med på å definere samtalen, ved blant annet å stille spørsmål til hverandre (ibid). Utfordringen blir å unngå at det blir de mest dominerende synspunktene som fremmes. Det er en forutsetning at medlemmene har et felles grunnlag å diskutere ut fra (Thagaard, 2009).

3.2 Min rolle som forsker

Som forsker innen kvalitativ forskning må jeg se meg selv som det viktigste forskningsinstrumentet (Postholm, 2005), og sørge for hele tiden å være til stede, i en nær interaksjon med informantene. I intervjusituasjonen må jeg som forsker sørge for å få etablert en atmosfære hvor informantene kjenner seg trygge og ønsker å dele sine opplevelser med

meg og med hverandre. Som fagperson bør jeg i samtaler med mennesker fremstå som åpen og trygg og ha en nærhet til meg selv, være ekte. Like viktig er det at jeg har nærhet til de andre som deltar i samtalen, gjennom innlevelse (Røkenes, 2006). Gjennom å opptre på en forståelsesfull måte, kroppslig og emosjonelt, har jeg mulighet til å få en unik tilgang til de ulike informantenes livsverden (Thagaard, 2009). Disse egenskapene er betydningsfulle for hvilke fortellinger en får fra informantene, fortellinger som til sist utgjør datamaterialet (Dalen, 2004). Jeg synliggjør min vektlegging av disse egenskapene gjennom arbeidsmåter og valg som blir presentert i dette kapitlet. Min bakgrunn fra barnehagen er en god forutsetning for meg til å forstå intervjudeltakernes situasjon.

Silverman (2006) sier at forskningen må inneha en teoretisk gjennomskiktighet, en beskrivelse av mitt teoretiske ståsted som er grunnlaget for tolkninger. Valg av tema og problemstilling kan ses i lys av ens egen erfaringsbakgrunn, som yrkeserfaring og interesseområder. Forskerens subjektivitet skal synliggjøres. Min erfaringsbakgrunn er fra barnehagen. Jeg kjenner kulturen, slik at informantene og jeg dermed har mange av de samme erfaringene. Det kan gjøre det lettere for meg å forstå informantenes situasjon. Men at jeg kommer fra den samme kulturen kan også by på utfordringer, da jeg som forsker kan gå glipp av det å få tak i sider ved kulturen som både informanter og forsker tar for gitt (Wadel, 1991). Ved å prøve å se barnehagen med andres øyne kan jeg, ifølge Thagaard (2009), lettere få tak i denne informasjonen. Jeg har lagt vekt på å synliggjøre mitt pedagogiske og didaktiske ståsted, gjennom presentasjon av studiens kunnskapsgrunnlag i kapittel 2 og tydeliggjøring av hvordan mine funn blir belyst på grunnlag av dette i drøftingsdelen.

3.3 Utforming og utprøving av intervjuguiden

Ved utforming av intervjuguiden var det viktig for meg å finne temaer og underspørsmål som kunne belyse problemstillingen. I innledningen av intervjuet dreide spørsmålene seg om informantenes utdanningsbakgrunn og yrkeserfaring, samt informasjon om meg selv, temaet og om konfidensialitet. Deretter dreide spørsmålene seg om de spesifikke temaene, før jeg mot slutten hadde mer generelle spørsmål. Dalen (2004) omtaler dette som ”traktprinsippet”. Jeg la stor vekt på å utforme spørsmålene slik at ikke informantene skulle føle at de måtte forsvare sin praksis, men at det for dem ble en god samtale hvor de kunne komme med det som de hadde på hjertet. Intervjuguiden ble delt inn i fem tema:

- Å få et barn i barnehagen som et forebyggende barneverntiltak
- Hvordan barnehagene forberedes av barneverntjenesten
- Opplevde forventninger fra barnevernet

- Hva det innebærer å være et hjelpetiltak for barneverntjenesten
- Samarbeid med barnevernet

To av mine medstudenter stilte velvillig opp til prøveintervju. De var begge førskolelærere og hadde erfaring fra barnehage. Prøveintervjuet ble tatt opp på bånd og det ble gjort notater underveis. Etter intervjuet fikk jeg tilbakemeldinger på intervjuguiden og meg som intervjuer. Jeg fikk blant annet tilbakemelding om at jeg opptrådte rolig og lyttende. Spørsmålene viste seg å gå litt over i hverandre, slik at jeg etter hvert stilte spørsmål som egentlig allerede var besvart. På bakgrunn av tilbakemeldingene og egne erfaringer gjorde jeg noen forbedringer i intervjuguiden.

3.4 Valg av informanter

Med bakgrunn i problemstillingen foretok jeg et strategisk utvalg, noe som betyr at man legger spesifikke kriterier til grunn for valg av informanter (Postholm, 2005). Jeg har lagt ett kriterium til grunn i min studie, som gikk på at jeg ønsket jeg å intervju grupper bestående av styrer og en eller to ansatte som hadde arbeidserfaring med barn som har barnehageplass som hjelpetiltak for barneverntjenesten. Utover dette satte jeg ingen flere kriterier. I første omgang ønsket jeg å gjennomføre intervju med grupper av ansatte fra tre barnehager. Men jeg var åpen for at ytterligere ett intervju kunne bli nødvendig dersom jeg ikke fikk tilstrekkelig med data etter de tre første.

I prosessen med å skaffe informanter ble min biveileder en døråpner. Hun ga meg tips om barnehager som med sikkerhet hadde erfaring med å ha barn plassert i barnehagen som barneverntiltak. Jeg var i kontakt med styrere i alt fem barnehager, hvorav tre av dem ga rask tilbakemelding om at de ønsket å delta i prosjektet. Med denne velvillige og raske responsen kom jeg raskt i gang med intervjuene.

Det endelige utvalget består av grupper fra tre barnehager i samme by, men fra to ulike bydeler. Barnehage 2 og 3 holder til i samme bydel. Gruppene i barnehage 1 og 2 består av styrer og en pedagogisk leder. I barnehage 3 består gruppen av styrer og spesialpedagogisk koordinator. I alt seks barnehageansatte deltok i undersøkelsen. Alle informantene i de ulike gruppene hadde lang erfaring fra arbeid i barnehage og hadde flere ganger erfart å ha barn i barnehagen på tiltak fra barnevernet. Den ene barnehagen som jeg hentet mine informanter fra hadde enhetsleder og fagleder med ansvar for flere barnehager. De to andre barnehagene bestod hver av ett hus, med enhetsleder og fagleder på huset. En av barnehagene hadde i tillegg til pedagogisk leder og to assistenter, en barnevernspedagog på hver avdeling. De to

andre barnehagene hadde stort sett grunnbemanning ut fra antall barn i barnegruppene. En barnehage hadde 80 plasser til barn fra 1-6 år, mens to barnehager hadde i overkant av hundre plasser til barn fra 0-6 år.

I undersøkelsen blir de ulike informantene presentert med koder:

	Enhetsleder (styrer)	Pedagogisk leder/ spesialpedagogisk koordinator
Barnehage 1	1 ₁	1 ₂
Barnehage 2	2 ₁	2 ₂
Barnehage 3	3 ₁	3 ₂

Figur 1: Koding av informanter

De store tallene representerer barnehagene 1, 2 og 3. De små tallene representerer den enkelte intervjuperson, hvor 1 representerer styrer og 2 representerer annen medarbeider.

3.5 Gjennomføring av intervjuene

Før datainnsamlingen startet, innhentet jeg tillatelse fra Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD), som er personvernombud for forsker- og studentprosjekt som gjennomføres ved alle universitetene, de statlige, de vitenskapelige og de private høyskolene, en rekke helseforetak og andre forskningsinstitusjoner (NSD, 2011). NSD har vurdert dette prosjektet og funnet at behandlingen av personopplysninger tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven (kvittering på melding, vedlegg nr 2).

Alle intervjuene foregikk i informantenes barnehager i arbeidstiden. Etter samtykke fra informantene ble det gjort opptak av intervjuene. Informantene ble bedt om å presentere seg i begynnelsen av opptaket, med tanke på å kunne skille dem fra hverandre ved transkriberingen. Jeg var likevel spent på om jeg i ettertid skulle klare å skille stemmene fra hverandre.

Jeg innledet med å informere om rammene for og hensikten med intervjuet. Ikke alle informantene hadde lest informasjonsskrivet som var sendt ut på forhånd (vedlegg nr 3), men de hadde likevel en viss innsikt i hva intervjuet skulle dreie seg om. Ved to av barnehagene opplevde jeg spesielt at dette var et tema som opptok dem veldig og at denne studien var viktig. Jeg opplevde at de hadde forventninger til å fortelle det de hadde på hjertet om barnehagen som tiltak og om sin vurdering av samarbeid med barneverntjenesten i så måte.

Som uerfaren intervjuer kan det ofte være vanskelig å forholde seg til stille øyeblikk som oppstår i intervjusituasjonen (Dalen, 2004). Dette var noe jeg erfarte flere ganger. Selv om jeg

hadde lest om viktigheten av slike tenkepauser på forhånd, så var det vanskelig for meg å ikke skulle begynne å forklare hva jeg mente med spørsmålene. Jeg opplevde under intervjuene og ser i ettertid at jeg kunne fått enda fyldigere beskrivelser om jeg hadde latt informantene få større rom for slike tenkepauser. Thagaard (2009) sier at forskeren sitter med regien i en intervjusituasjon, og et mål for meg var at intervjuobjektene skulle få mulighet til å samtale mest mulig fritt, med tanke på å få mest mulig fyldige beskrivelser av deres erfaringer med barnehagen som barneverntiltak. Den frie samtalen mellom informantene kom mest til syne i de to intervjuene hvor engasjementet rundt temaet var størst, men det var også tilløp til det i den tredje barnehagen. Jeg erfarte at engasjementet rundt temaet ble en pådrivende effekt i samtalen. Som intervjuer kjente jeg igjen situasjoner og det falt meg naturlig å innta en forståelsesfull opptreden overfor deltakerne i intervjuene. Informantene samtalte fritt ut fra sine erfaringer, stilte seg selv og hverandre spørsmål og utfylte hverandre gjennom at de minnet hverandre på situasjoner. Gjennom en slik dialog informantene imellom fikk jeg fyldige beskrivelser av hvordan de opplever fenomenet ”barnehagen som barneverntiltak”, og ved at de av og til beveget seg litt utenfor det opprinnelige temaet, ble tema som jeg ikke hadde tenkt på i forkant viktige elementer for videre analyse.

En utfordring er å finne en balanse mellom å gi bekreftende og vurderende kommentarer til informantens utsagn. Gjennom bekreftelse kan en utvikle dialogen, fordi informanten blir oppmuntret til å fortelle mer. Gjennom vurderende kommentarer oppmuntres vedkommende til å uttrykke sin mening mer presist (Thagaard, 2009). Jeg var bevisst på å stille tilleggsspørsmål og gjentok utsagn som informantene kom med, samt bekreftelser gjennom nikk og ”mmm” for å nyansere noen av uttalelsene. Men etter å ha transkribert intervjuene, så jeg at jeg gjerne kunne stilt flere oppfølgingsspørsmål for å komme enda mer i dybden av informantenes opplevelser. Likevel, fikk jeg svært mye data å jobbe ut fra videre i studien. Jeg hadde sett for meg en varighet på 1 til 1,5 timer på hvert intervju. I den ene barnehagen ble vi ferdige innen 1 time mens vi kom i mål innen 1,5 timer ved de andre barnehagene.

Etter gjennomføringen av de tre intervjuene vurderte jeg å gjøre ett intervju til, med tanke på å få med to barnehager fra begge de bydelene som allerede var representert i undersøkelsen, og dermed kunne sammenligne bydelene med tanke på samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage. Jeg tok kontakt med tre ulike barnehager etter tur, men fikk ikke positivt svar hos noen. Veilederen min mente at jeg hadde nok data og jeg bestemte meg for å bearbeide og analysere det materialet som jeg alt hadde, uten fokus på forskjeller mellom bydelene.

3.6 Bearbeiding av data og analyse

Jeg var bevisst på å transkribere intervjuene med en gang etter intervjusituasjonen, mens jeg fortsatt hadde intervjuet og intervjupersonene friskt i minne. Dette var en tidkrevende prosess, hvor jeg fikk bedre kjennskap til materialet. Ved å gjennomføre transkripsjonene på egen hånd vil en, i følge Kvale og Brinkmann (2009), være i stand til å gripe helheten på best mulig måte, fordi det i intervjusituasjonen foregår et sosialt samspill. Dette utgjør, sammen med egne feltnotater og analytiske refleksjoner underveis, hovedtyngden av mine data.

Transkribering av intervjuene utgjorde til sammen 59 sider (Skrifttype Times New Roman, skriftstr 12 og linjeavstand 1.5). Jeg transkriberte først ordrett på dialekt. Deretter renskrev jeg teksten til bokmål, som ledd i å anonymisere forskningsdeltakerne. I den forbindelse ble språket noe justert for en bedre lesbarhet.

I analyse av data og til forskningsprosessen som helhet, har jeg en hermeneutisk forståelse. Hermeneutikk betyr ”læren om tolkning” og er et vitenskapsteoretisk fundament for den sterke vekten på forståelse og fortolkning i kvalitativ forskning (Dalen, 2004). Det vektlegges et dypere meningsinnhold i fortolkning av tekster enn det som i første omgang oppfattes. Denne prosessen, som omtales som den hermeneutiske spiral, sees på som en vekselvirkning mellom helhet og del, der den enkelte del forstås i lys av helheten, samtidig som helheten forstås ut fra de enkelte delene. Analysen utvikles i et pågående samspill mellom helhet og del, mellom forsker og tekst (Dalen, 2004). I tolkningen veksler jeg mellom å undersøke empirien og å utvikle forståelse basert på teori. Et sentralt begrep innen hermeneutikken er forskerens forforståelse, ens egne erfaringer, betraktningmåter, faglige begreper, teoretiske referanserammer og resultater fra tidligere forskning (Grønmo, 2004). Min forforståelse er preget av min utdanning som førskolelærer, erfaringer knyttet til egne opplevelser i praksis, mitt nåværende studium i spesialpedagogikk og ikke minst kunnskap jeg har tilegnet meg om temaet i forkant av denne undersøkelsen. Dette har vært med på å prege alle ledd i forskningsprosessen. Jeg har derfor vektlagt å synliggjøre min forforståelse og påpeke hvordan den på ulike måter har vært med på å prege min forskning.

I prosessen med strukturering av datamaterialet har jeg gjort det som Kvale (1997) kaller en meningsfortetting. I det ligger at jeg forkortet informantenes uttalelser og gjenfortalte dem i mer konsise formuleringer (utdrag fra analyse, vedlegg nr 4). Deretter lette jeg etter naturlige meningsenheter i teksten. Disse ble igjen gruppert i meningssamlinger. Denne prosessen, hvor en samler grupper av begreper som ser ut til å dekke de samme fenomener, kategorisering av data (Postholm, 2005), er en måte å redusere og gjøre datamaterialet mer synlig på. Den første

kategoriseringen gjenspeilte temaer i intervjuguiden og handlet om *oppfølging fra barneverntjenesten, konkret arbeid i forhold til at barnehagen er et hjelpetiltak og samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste*. Mye av datamaterialet var sammenfallende, og gjennom en lang kvantifiserings- og reduseringsprosess, trådte nye hovedkategorier etter hvert frem. *Samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste* ble stående som et sentralt tema i undersøkelsen, hvor *oppfølging fra barneverntjenesten, barneverntjenestens forventninger til barnehagen som tiltak og barnehageansattes forventninger til samarbeid* trådte frem som kategorier. Barnehagens beskrivelser av det konkrete arbeidet ble etter hvert kalt *Barnehagen som beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte*. Deretter startet en aksial kodingsprosess, hvor kategorier kan relateres til underkategorier. Underkategorier er med på å utforme og presisere en kategori (Postholm, 2005). Her ble oppfølging fra barneverntjenesten delt inn i to underkategorier: *formelle føringer for samarbeid og barneverntjenestens oppfølging av barnehagen som tiltak*. Barneverntjenestens forventninger til barnehagen som tiltak, barnehageansattes forventninger til samarbeid og barnehagen som beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte ble stående uten underkategorier.

3.7 Kvaliteten i studien

Hvordan sikre kvaliteten i en kvalitativ studie? Det er ikke like enkelt å bruke standardiserte metoder for å måle validitet og reliabilitet i kvalitativ forskning som i kvantitativ forskning. Begrepet reliabilitet oppfattes av mange som lite egnet (Dalen, 2004). Spørsmålet dreier seg om å vurdere om den kvalitative forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2009). Forskeren må redegjøre nøyaktig for forskningsprosessen og beskrive forhold ved seg selv, informantene og intervjusituasjonene (Dalen, 2004). Silverman (2006) sier forskningsprosessen må gjøres gjennomiktig. En må gi en detaljert beskrivelse av forskningsstrategi og analysemetoder, så forskningsprosessen kan vurderes trinn for trinn. Videre snakker Silverman (ibid) om en teoretisk gjennomsiktighet, altså en beskrivelse av det teoretiske ståsted som er grunnlaget for tolkninger. Valg av tema og problemstilling kan ses i lys av ens egen erfaringsbakgrunn, som yrkeserfaring og interesseområder, noe som er aktuelt i min studie. Kvalitativ forskning er verdiladet og forskerens subjektivitet skal synliggjøres, likeså refleksjon over egen rolle som forsker. Jeg har mange års erfaring fra arbeid i barnehage, noe som gjør at jeg enkelt kan identifisere meg med informantene. Utover erfaringen fra praksisfeltet har jeg utvidet mine kunnskaper gjennom fordypning i teori, så vel om omsorgssvikt og arbeid med utsatte barn, lover og retningslinjer, som om profesjoner og tverrprofesjonelt samarbeid. I mars 2011 deltok jeg, som ledd i kompetanseøkning, på

konferansen ”Små barns rett til beskyttelse”, om samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste.

Når en skal se etter sannhet i kvalitativ forskning må en ha en bevissthet om at forskningsteksten representerer sannheten om noe som er skapt i en bestemt virkelighet og på det tidspunkt hvor samhandlingen fant sted (Postholm, 2005). Likevel kan en gjennom fyldige beskrivelser av fenomenet gjøre forskningsteksten naturalistisk generaliserbar (ibid). Det betyr at kvalitativ forskning kan ha nytteverdi og kan gi nye måter å se og tolke praksisfeltet på. Jeg håper at min studie kan bidra til å utvikle samarbeidet mellom barnehage og barnevern, og bidra til å gjøre barnehagen til et kvalitativt godt og målrettet hjelpetiltak for barn og familier.

Forskeren kan ta i bruk ulike prosedyrer for å få en så pålitelig og tillitvekkende studie som mulig (Postholm 2005), blant annet anvendelse av flere ulike kilder til å belyse temaet som undersøkes (Creswell 1998, i Postholm, 2005), noe som gjør det lettere for forskeren å skape detaljerte, fyldige beskrivelser. Hvis de ulike kildene understøtter hverandre, så styrker dette studien. I møtet mellom forsker og praksisfelt blir forskerens antagelser bekreftet eller endret etter hvert som hennes forståelse av forskningsfeltet utvikles (Postholm, 2005). Jeg vil påstå at noen av mine antagelser om samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste ble mer nyansert etter møtet med praksisfeltet hvor jeg utførte min undersøkelse.

Det er også utarbeidet standarder for bedømmelse av en kvalitativ studie. Jeg nevner her Lincolns (1995, i Postholm, 2005) standarder for en godt gjennomført studie. For det første sier hun at jeg som forsker må klargjøre nøyaktig min posisjon og mitt ståsted i forskningsteksten, forholdet mellom forsker og informant må synliggjøres. Dessuten må studien være til nytte i lignende kontekster. Informantenes perspektiv må løftes fram, samtidig som forskeren reflekterer over sin egen rolle. Gjensidighet innebærer synliggjøring og bevissthet rundt relasjonen informantene imellom og mellom seg selv og informantene. Som forsker har jeg en dyp respekt for de som har stilt opp og latt seg intervju om dette temaet. Jeg har gjennom hele studien vært bevisst på at det er informantenes perspektiv som skal løftes frem, samtidig som jeg har vært bevisst på at som forsker vil jeg legge egen erfaring og kunnskap til grunn for tolkningen av forskningsteksten. Lincoln (1995, i Postholm, 2005) fremhever forskerens respekt for informantene. Samtidig som man skal skaffe gode data til forskningen skal etiske prinsipper ivaretas, noe som for meg betydde at jeg som forsker måtte foreta etiske vurderinger før, under og etter gjennomføring av intervjuene. Jeg informerte

både per brev og muntlig om hensikten med studien og opplyste om at jeg ville sikre deres anonymitet gjennom at opplysninger ville bli behandlet konfidensielt, et etisk prinsipp i all kvalitativ forskning (Dalen, 2004, Postholm, 2005). Jeg var veldig usikker på om jeg skulle inngå en skriftlig kontrakt med aktørene, men kom til at en slik formalitet ikke behøvdes, da de alle uttrykte tillit til den informasjonen de fikk.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag, jus og humaniora (NESH) har utviklet forskningsetiske retningslinjer for fagområdene samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH, 2011). Disse retningslinjene må ligge til grunn for all forskning, ifølge Postholm (2005). Etiske prinsipper må ifølge Fontana og Frey (1998, 2000, i Postholm, 2005) prioriteres foran målsettinger for en studie. I analysen av dataene må forskningstekst som avslører informanternes identitet fjernes, eller presenteres slik at deltakeren ikke røpes eller skades. Forskeren må være sikker på at sitat gjengis riktig og forsikre seg om at det ikke vil stille aktørene i et dårlig lys (Rubin og Rubin, 1995, i Postholm, 2005).

4 DE BARNEHAGEANSATTES ERFARING MED HVORDAN BARNEVERTJENESTEN TILRETTELEGGER FOR SAMARBEID

I dette kapitlet beskrives kort barnehagenes arbeid med utsatte barn og barnehageansattes utsagn om hva som er vesentlig i dette arbeidet. Videre beskrives informantenes erfaringer med hvordan samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste kommer i gang og barneverntjenestens oppfølging av barnehagen som tiltak. De formelle føringene legger et spesielt ansvar på barneverntjenesten for å følge opp barnehagen som tiltak gjennom etablering av kontakt med og samarbeid med barnehagen. Videre har barneverntjenesten ansvar for å tilrettelegge for diskursive møteplasser mellom tjenestene og å utarbeide tiltaksplaner, hvor det oppfordres til samarbeid om den delen av planen som omfatter barnehagen som tiltak. Informantenes beskrivelser av betydningen av ulike diskursive møteplasser og erfaringene de har med barneverntjenestens utarbeidelse av tiltaksplan presenteres, samt barnehageansattes erfaring med hvordan barneverntjenestens taushetsplikt kan tolkes.

4.1 Barnehagen som beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte

Barnehagen kan være en beskyttelsesfaktor som sikrer positiv utvikling, dersom de ansatte greier å gi barnet det som det har behov for (Drugli, 2008). For personalet i barnehagen kan arbeid med omsorgssvikt være både personlig og faglig utfordrende. En må vite hva rollen som barnehageansatt innebærer og tilstrebe å forholde seg profesjonelt til problemet (Killén, 2009). I tillegg til kunnskap om normalutvikling hos barn bør barnehageansatte ha spesifikk kunnskap om hva omsorgssvikt innebærer. ”Større forståelse øker selvfølelse, og kompetanse gir overskudd og mot” (Killén, 2009, s. 84). Dessuten må en helhetlig tankegang ligge til grunn for barn som har opplevd omsorgssvikt, noe som betyr at behandlingen ikke kan rettes kun mot barnet, men mot familien som helhet (Killén, 2010). Videre må et slikt arbeid skje i samarbeid mellom de ulike instansene som kan bidra til å hjelpe barnet og familien.

Ulik grad av engasjement i barnehagene som er med i min undersøkelse ser ut til å gi ulikt fokus for arbeid med barn i barnehagen som forebyggende tiltak. Stort engasjement hos de barnehageansatte i barnehage 1 og 2 danner et utgangspunkt for prioritering av arbeidet med utsatte barn og familier, mens søkelyset i barnehage 3 rettes mot at mangel på ressurser vanskeliggjør et slikt arbeid. De ansatte i barnehage 1 og 2 fremhever viktigheten av kompetanseheving blant personalet i barnehagen, mens barnehage 2 dessuten understreker nødvendigheten av ansvarliggjøring for hele personalet. I barnehage 3 uttrykkes derimot at et

slikt ansvar bør ligge til pedagogene. Det er enighet blant informantene om at barnehagen sikrer en stabil hverdag for utsatte barn, og at barnehagen har en oppgave overfor disse barna utover å gi dem et ordinært barnehagetilbud. Men bevisstheten om hva barnehagen som tiltak kan bidra med varierer. Viktigheten av en tiknytningsperson utenfor hjemmet, for utsatte barn, er blant annet ikke like fremtredende hos alle barnehagene. Arbeid rettet mot foreldre er en viktig del av barnehagens innsats, men begrunnes ulikt i de tre barnehagene. I barnehage 1 formidles det at det er viktig at foreldrene kjenner til hva barnehagen mener og dermed kommer til å si om dem som foreldre overfor barneverntjenesten, mens barnehage 2 trekker frem respekten for, og å skape tillit hos foreldrene som det viktigste, for best mulig å samarbeide med foreldre om å bedre barns situasjon. Informantene i barnehage 3 påpeker at veiledning av foreldre er nettopp det som preger arbeid rundt barn som er i barnehagen som forebyggende barneverntiltak.

4.2 Erfaringer med hvordan samarbeid kommer i gang

Barneverntjenesten skal medvirke til at andre offentlige organer ivaretar barns interesser. De vil derfor være avhengig av at de som kjenner barnet godt fra sine ulike arenaer medvirker aktivt for å kunne skape et mer helhetlig bilde av barnet og dets hjelpebehov. Det formelle rammeverket pålegger barneverntjenesten et ansvar for å koordinere tjenestene til fordel for barn og familier (Willumsen, 2009).

Barnehagene har ulike erfaringer med hvordan et samarbeid mellom barnehage og barnevern kommer i gang. Det kan også oppleves forskjellig fra sak til sak. Informantene i alle de tre barnehagene hvor jeg har gjennomført intervju sier at barnehagen som tiltak i de fleste tilfeller kommer i gang som følge av at barnehagen sender bekymringsmelding.

3: Siden jeg begynte her, så har det vært en gang at, og det var like før jeg begynte, at det var barnevernet som tok kontakt med at et søskenpar måtte få komme inn i barnehagen. Resten av de tilfellene som har vært på barnevernssiden, har vært meldt fra oss.

Antall henvendelser fra barneverntjenesten om barnehageplass som forebyggende hjelpetiltak er i følge barnehage 1 og 3 blitt færre etter at det ble full barnehagedekning i kommunen.

Barnehagene 1 og 2 opplever også at det er færre prioriteringer ved opptak av barn etter at det ble tilnærmet full barnehagedekning i kommunen.

1: Så, på samme måten som vi ikke lenger har kunnskap om barns liv gjennom søknaden, for det hadde vi før, når folk argumenterte for å få barnehageplass. Da stod det at mor hadde hatt alvorlige depresjoner etter fødsel, så barnet vil trenge barnehageplass. Da visste vi det.

2₁: Etter at opptaksjobben... det med opptak gikk over til oppvekstkontoret, og det ble full barnehagedekning etter hvert i kommunen, så opplever vi færre prioriteringer. Det blir litt mer sånn.. for alle får plass uansatt.

Ved barnehage 1 og 3 berettes det om at de ikke alltid får opplysning om at barnehagen er satt inn som et tiltak.

3₂: Fryktelig uklart, akkurat det der. For det er så uklart at du nesten må spørre. For de sier ingenting om at vi er et tiltak. Hvis ikke det står på et papir eller vi har spurt.

1₁: Fordi at, det blir kanskje sånn at vi har uro rundt enkelte unger som vi til slutt melder da. Så viser det seg at de allerede er inn i systemet. Ja.

Barnehage 2 mener i motsetning til barnehagene 1 og 3 at de får beskjed i 99,9 % av tilfellene. Men i likhet med de andre, opplever de at det varierer veldig i hvilken grad barneverntjenesten tar ansvar for etablering av et samarbeid eller ikke. Noen ganger opplever de at barnevernet tar ansvar for denne etableringen og at det er et godt samarbeid med en gang. I andre tilfeller oppleves det stikk motsatt.

4.3 Erfaring med oppfølging fra barneverntjenesten

Ifølge barnevernlovens § 4- 5 skal barneverntjenesten følge opp hjelpetiltak som de har satt i gang, gjennom nøye å følge med på hvordan det går med barnet og foreldrene, og vurdere om tiltaket hjelper. Alle barnehagene i min undersøkelse har forskjellige erfaringer med barneverntjenestens oppfølging av barnehagen som forebyggende tiltak, også innad i barnehagene. Med oppfølging fra barneverntjenestens side legges det vekt på i hvilken grad de tar initiativ til videre kontakt med barnehagen, i form av informasjonsutveksling og dialog, samt regelmessige og fruktbare møter. I barnehage 1 forteller de at oppfølgingen som oftest oppleves som fraværende. Det ligger en uklarhet om hva barnehagens oppgave er i forhold til å være et tiltak, og fra barnevernets side får de i barnehagen forståelse av at det å være plassert i barnehagen er det eneste som ligger i dette hjelpetiltaket.

1₁: Så var det jo opplagt at det var barnehagen som skulle på en måte redde de her ungene på dagtid. Det vi aldri fikk til, var jo et samarbeid rundt hva problemstillingene var hjemme.

1₂: Et generelt barnehagetilbud med det vi kan bidra med. Lek. Vennskap.

Pedagogisk leder i barnehage 1 viser til et eksempel om samarbeid mellom barnehage og barnevern, hvor samarbeidet startet med at de hadde et møte mellom barne- og familietjenesten, barnehage og foreldre. Barne- og familietjenesten hadde forventninger til barnehagen og skulle lage en tiltakspakke. De la frem noen kriterier som en skulle ha

oppmerksomhet rundt. I løpet av de to-tre årene hvor barna var i barnehagen, så opplevde hun at de i barnehagen ble sittende med hele saken alene, til tross for at dette var et tiltak. At det var skiftende saksbehandlere gjorde ikke samarbeidet lettere. Styrer legger til at hun mener det var opplagt at det var barnehagen som på en måte skulle redde disse barna på dagtid. Men de fikk aldri til noe samarbeid rundt hva problemstillingene var hjemme hos barna.

Informantene i barnehage 2 sier erfaringene med oppfølging fra barneverntjenesten er veldig delt.

2₁: Fordi noen ganger, så opplever vi at det er et godt samarbeid med en gang og at barnevernet tar ansvar for den etableringen. I andre tilfeller opplever vi det stikk motsatte, og at vi etterspør en del.

De forteller om tilfeller hvor de opplever at alle parter kan være veldig engasjerte i starten av et samarbeid. Man setter seg ned sammen, har en agenda og personalet i barnehagen har forventninger om at dette samarbeidet skal fortsette. Men så har de opplevd at barnevernet trekker seg sakte, men sikkert ut. Pedagogisk leder funderer på om dette kan handle om at barnevernet har forventninger til at barnehagen tar seg av dette, eller at de i barnehagen har for høye forventninger til samarbeid mellom barnevern og barnehage.

2₂: Da legger man og opp til at det her skal følges opp tett og godt. Ja. Og så skjer kanskje ikke det.

Styrer sier at hennes opplevelse likevel er at barneverntjenesten følger opp tiltak de har satt i gang.

2₁: Men likevel, så opplever jeg jo at i den saken, så er i hvert fall barnevernet interessert og påkoblet til det tiltaket de faktisk har satt i gang.

Forventninger som barnevernet har til barnehagen er litt uklare, tror styrer i barnehage 2, og sier at barnehagen som tiltak kan være en sovepute for barnevernet.

De ansatte i barnehage 3 uttrykker en usikkerhet på hva de kan forvente av oppfølging fra barneverntjenestens side, da det varierer hvor mye barneverntjenesten er involvert når barnehagen settes inn som hjelpetiltak.

3₂: Det er liksom ingen sak som er lik da, føler jeg, når det gjelder barnevern. Det skal det kanskje ikke være heller?

3₁: Eller at det kanskje burde vært noen rutiner der? Så tenker jeg... ja, litt sånn at det burde kanskje vært det med tanke på å ta vare på alle sammen. Og at familien skal være klar over hva slags tiltak som er også.

De opplever at det er tilfeldig hvordan de forberedes av barneverntjenesten fra sak til sak, og savner rutiner rundt barnehagen som tiltak og samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste om utsatte barn.

3₁: Gode rutiner og prosedyrer for oppfølging av barnehagen som tiltak ville gjort dette mer forutsigbart for de barnehageansatte.

Videre opplever de oppfølgingen av barnehagen som tiltak, slik det er i dag, som personavhengig.

3₁: Det er kanskje derfor man skulle hatt mer rutiner på barnehageplass som tiltak, fordi det faller gjennom på det her med person og om man, ja, hva... Altså, hvis barnehagen er et tiltak, så bør det kanskje være satt av så og så mye tid til veiledning. Så visste man det i stedet for at det var avhengig av koordinator hos oss, eller den barnevernsansatte da.

De forteller i likhet med barnehage 2 også om tilfeller hvor de har opplevd at barneverntjenesten har fulgt opp barnehagen i enkeltsaker.

4.4 Tilrettelegging for diskursive møteplasser

Organiseringen av det kommunale barnevernet gjøres ulikt i landets kommuner. I kommunen hvor jeg har foretatt mine undersøkelser er Barne- og familietjenesten, hvor tjenestene for barn og familier er samlet, organisert med forvaltningsenhet og tiltaksenhet i ulike bydeler. Innenfor tiltaksenhetene er tverrfaglige samarbeidsgrupper etablert, hvor barnehager og skoler er med. Opprettelsen av tverrfaglige team er et ledd i satsningen på et tettere samarbeid mellom ulike tjenester på generelt plan, samt en arena hvor en kan drøfte bestemte bekymringer knyttet til et barn. Alle barnehager har tilbud om å delta i tverrfaglige team. Ekker og Fuglseth (1998) mener at en forutsetning for å få til et kvalitativt godt samarbeid er at det legges til rette for diskursive møteplasser der det foreligger en grunnleggende likeverdighet i forhold til makt og kompetanse.

Barnehagene i min undersøkelse vektlegger betydningen av tverrfaglig team ulikt i intervjuene. Mens barnehage 1 ikke nevner dette som et samarbeidsforum, så understreker de i barnehage 2 viktigheten av dette fagteamet som en bærebjelke for et godt samarbeid. De setter stor pris på dette samarbeidet og forteller at de prioriterer at både styrer og pedagogiske ledere deltar i dette forumet hver gang. Informantene ved barnehagen påpeker viktigheten av

å ha slike aktive arenaer for samhandling rundt dette emnet. At barnehagen er med og skaper denne arenaen for samhandling er alfa og omega, mener pedagogisk leder, for å få til et godt resultat, både i barnehagen og et godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste. Det er også en god læringsarena for personalet, hevder styrer. Hun er glad for å kunne ta opp saksrelevante tema her.

2₁: Det er litt sånn samhandlingsmøter. Der er vi gode, vi har fått det til, vi er gode. Og da gjør vi hverandre gode.

2₂: Og så er det med å opprettholde den viktige kontakten mellom barnevern, barne- og familietjenesten og barnehagen, det er særs viktig. Mmm. Det er det.

Informantene fra barnehage 2 forteller at på denne arenaen deler barnehage og barneverntjeneste sin kompetanse med hverandre.

Barnehage 3 forteller også at de deltar i tverrfaglig samarbeidsgruppe og at de opplever dette som fruktbart. De setter pris på at de der kan drøfte saker anonymt og få innspill og råd fra barneverntjenesten. Dessuten har det vært et ledd i kompetanseøkning, der barneverntjenesten har hatt innspill i forhold til blant annet saksgang i barnevernssaker.

I alle barnehagene fortelles det om samarbeidsmøter, eller ansvarsgruppemøter hvor barneverntjeneste, barnehage og foreldre deltar. De ansatte i barnehage 1 forteller om møter mellom barnehage, barnevern og foreldre, hvor barnevernet er stumme og kun sitter og noterer. Disse møtene er ikke opplevd som fruktbare og styrer forteller om møter hvor det famles. Barnehagepersonalet beskriver barn som ikke har det bra, men opplever at informasjonen ikke blir fulgt opp i etterkant av møtet. Pedagogisk leder forteller at hun synes hun blir tildelt en vanskelig rolle, i og med at hun skal sitte og legge ut om hvor hun mener at det svikter rundt barnet. Hun savner at barneverntjenesten tar ledelsen og gir klare signaler på hva de er ute etter. Barnehagens rolle i forhold til familiene blir vanskelig når det er de barnehageansatte som skal formidle all elendigheten og dermed får rollen som ”den stygge ulven”.

1₂: I stedet for å få noen spørsmål fra dem som sitter og har saken... så har jeg da skullet fortalt om mange elendige historier, som jeg har sett i hverdagen da, som barne-og familietjenesten ikke... de har jo ikke fulgt opp...

I barnehage 2 fortelles også om lignende erfaringer, hvor de har opplevd at barnevernet har latt seg forføre av verbalt sterke foreldre til tross for at barneverntjeneste og barnehage i utgangspunktet var enige om hvordan saken skulle gripes an. Fokuset på hva som er til

barnets beste uteblir fra barnevernets side, opplever pedagogisk leder, samtidig som barnehagen blir stående som ”pålen” som kommer med bekymringen. Det kan være en ”kjempeutfordring” å oppleve at hensynet til foreldrene blir mer ivaretatt enn hensynet til ungene.

2₂: Men det er det som jeg har lyst å poengtere. For den saken her har gått noen år. Og man går fra sterk bekymring til nå at forvaltning trekker seg ut og at barnehagen ikke blir et barnevernstiltak. Og man er fra barnehagen sin side fremdeles ekstremt bekymret.

Styrer vil likevel understreke at samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste er blitt bedre de siste årene.

I barnehage 3 fortelles det, som den eneste barnehagen i mitt materiale, at det i noen tilfeller, i fellesskap, er blitt laget tiltaksplaner på ansvarsgruppemøter i saker hvor det har vært veldig tett oppfølging fra barneverntjenesten.

4.5 Utarbeidelse av planer

Barneverntjenesten plikter å utarbeide tidsavgrenset tiltaksplan som skal evalueres regelmessig, i samarbeid med barn og foreldre, ifølge barnevernslovens § 4- 5. Veilederen (Kunnskapsdepartementet, 2009) anbefaler at barnehagen tas med i utarbeidelsen av tiltaksplanen i mål som angår dem. Mål og hensikt med barnehagen som hjelpetiltak, barnets særlige behov og hvordan disse kan imøtekommes, skal skiftliggjøres i planen.

Styrer i barnehage 1 forteller at hun har lest mange tiltaksplaner hvor barnehagen er nevnt som tiltak, men hun har ikke opplevd at det nevnes noe utover at barnehagen er et generelt barnehagetilbud med det de kan bidra med av lek og vennskap, altså ingen retningslinjer for hva barnehagen kan bidra med utover det generelle tilbudet.

1₁: Men barnehagen var jo tiltaksplanen... jeg har jo lest mange slike tiltaksplaner... men det er jo bare barnehagen sitt tilbud som er tiltaket...

Styrer i barnehage 2 sier hun kan huske at hun i løpet av de femten årene som styrer i denne barnehagen, kun en eller to ganger har fått en tiltaksplan fra barnevernet. Hun har i noen tilfeller fått informasjon over telefonen, men foretrekker å få det skriftlig, fordi det da er lettere å se helheten.

I barnehage 3 forteller de at de i noen tilfeller i fellesskap med barneverntjeneste har utarbeidet tiltaksplan knyttet til barnehagen som tiltak.

3₁: I de to andre sakene som jeg har vært litt aktiv inne i her nå da... så ble det jo laget tiltaksplan i fellesskap i ansvarsgruppemøter. Det var veldig tett oppfølging av barnevernet...

Men også personalet i barnehage 3 kan fortelle at tiltaksplan ikke alltid foreligger.

4.6 Erfaring med ulik forståelse av barneverntjenestens taushetsplikt

Styrer i barnehage 1 uttrykker mistanke om at ansatte i barneverntjenesten gjemmer seg bak taushetsplikten, og resonnerer med at når foreldre setter seg ned og snakker med personalet i barnehagen om noe av det som er problemet, så må jo foreldrene allerede være spurt om tillatelse til at barnevernet tar kontakt med barnehagen. Hun poengterer at det ikke er noe mål at barnehagen skal vite alt, men at det er vesentlig å vite hva de i barnehagen skal gjøre i forhold til barna og hva som er bakgrunnen for at barnevernet er inne, fordi de skal forholde seg til ungene.

Også i barnehage 2 og 3 tar informantene til orde for at mer opplæring om betydningen av taushetsplikten bør prioriteres fordi de erfarer at barneverntjenestens taushetsplikt kan oppleves som feiltolket.

1₁: Jeg skulle ønske vi fikk til et samarbeid hvor vi var likt i prosessen. Og at noen ikke gjemte seg bak taushetsplikta si og ikke hadde en åpen dialog og tok oss for de fagfolkene vi er.

2₁: Det var det her med taushetsplikten som vi også av og til opplever å være et hinder. Og det bør det ikke være. Og det skal det vel ikke være heller i forhold til barnets beste. At fellesopplæring der, utover at ledere får det. Sånn at du får en sånn felles forståelse.

3₁: Men der er det noe sånt taushetsopplegg som hindrer... eller forståelsen av hva taushetsplikt er og da, kanskje. Den er jo litt sånn varierende.

I barnehage 1 gis det uttrykk for at barneverntjenestens tilbakeholdelse av informasjon er det vanlige i samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. I barnehage 2 og 3 gir de uttrykk for at dette er varierende, og at dialogen og informasjonsflyten fungerer godt når et samarbeid er kommet i gang.

4.6 Oppsummering

De barnehageansatte som er intervjuet i min undersøkelse opplever at det kan være svikt i barneverntjenestens rutiner for å medvirke til at samarbeid med barnehagen kommer i gang for å gi barn og familier en helhetlig hjelp i form av integrerte tjenester. Informantenes beskrivelser av samarbeid mellom tjenestene tilsier at de har ganske like erfaringer med hvordan formelle føringer for samarbeid og hvordan gjennomføring av samarbeid ikke alltid

er sammenfallende når barnehagen settes inn som tiltak. Erfaringene fra informantene indikerer at barneverntjenesten tar ulik grad av ansvar for etablering av kontakt mellom tjenestene og oppfølging av barnehagen som tiltak:

- Barnehagen får ikke vite at barneverntjenesten er påkoblet familien og vet ikke at barnehagen er tiltak.
- Barneverntjenesten tar ansvar for etablering av kontakt og samarbeid, men trekker seg senere ut, slik at barnehagen opplever å bli stående alene med utfordringene.
- Barneverntjenesten tar ansvar foretablering av kontakt og samarbeid, og har tett oppfølging av og samarbeid med barnehagen i fortsettelsen.

Også i utarbeidelse av tiltaksplaner fortelles det om ulike erfaringer:

- Barnehagepersonalet får ikke alltid se planer og vet ikke om planer alltid foreligger.
- Barnehagepersonalet har fått sett tiltaksplaner hvor barnehagen som tiltak ikke innebærer noe utover å være et ordinært barnehagetilbud.
- Barnehageansatte har ikke erfaring med å bli involvert i utarbeidelse av tiltaksplan.
- Barneverntjenesten har i samarbeid med barnehage og foreldre utarbeidet tiltaksplan.

Informantene i min undersøkelse forteller også om ulike erfaringer i forhold til hvordan de opplever at ansatte i barneverntjenesten tolker sin egen taushetsplikt:

- Taushetsplikten oppleves som feiltolket hos barnevernsansatte.
- Det oppleves som at barneverntjenesten gjemmer seg bak sin tolkning av taushetsplikten.
- Barnehageansatte gir opplysninger til barneverntjenesten uten å få noe informasjon tilbake.
- Barneverntjenesten holder tilbake nødvendige opplysninger.
- Dialogen og informasjonsflyten fungerer godt når et samarbeid er kommet i gang.

5 OPPLEVELSE AV MULIGHETER OG BEGRENSNINGER I SAMARBEID MELLOM BARNEVERNTJENESTE OG BARNEHAGE

I dette kapitlet beskrives først informantenes forventninger til samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste når barnehagen settes inn som tiltak for barn og familie. Deretter presenteres de barnehageansattes beskrivelser av hvilke forventninger de opplever at barneverntjenesten har til barnehagen som tiltak og til barnehagen som samarbeidspartner. Til slutt beskrives de barnehageansattes opplevelse av åpenhet i dialogen med barneverntjenesten og opplevelse av gjensidighet og tillit i samarbeidet.

5.1 Barnehageansattes forventninger til samarbeid med barneverntjenesten

Alle informantene i min undersøkelse mener at kvalitativt godt samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage er en viktig forutsetning for å kunne gi barn og familier et helhetlig og integrert tilbud når barnehagen settes inn som forebyggende tiltak. For å få til kvalitativt godt samarbeid mellom tjenestene forventer de barnehageansatte for det første at barneverntjenesten tar ansvar for etablering av samarbeid, og at det vedvarer så lenge barnet har barnehageplassen som tiltak. Videre ytres en forventning om gjensidighet, likeverdighet og åpenhet i dialog og informasjonsutveksling i samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste, at barnehage og barneverntjeneste skal jobbe mot felles mål og i fellesskap finne den løsningen som er til beste for barnet.

For at det skal skje må barneverntjenestens representanter ta barnehagens innspill og kompetanse på alvor, sier informantene i barnehage 1 og 2. Styrer i barnehage 1 forteller at de sjelden opplever at deres kompetanse tas i betraktning i samarbeid med barneverntjenesten, til tross for høy kompetanse og stort engasjement blant barnehagens ansatte.

1₁: De gjør som de vil. De vil ha informasjon, eller så vil de ikke ha, alt etter hva de har tenkt å gjøre i den saken der. Så de overprøver oss hele tiden, faglig.

I barnehage 2 har informantene derimot tro på at den høye kompetansen og engasjementet som ligger hos barnehagens personale på dette området er et utgangspunkt for et suksessfullt samarbeid, og en visshet om at barneverntjenesten setter pris på deres kompetanse.

2₁: Og så får du til samarbeid med barnevernet, og de vet hva vi er gode på. Vi vet hva de er gode på. Og sammen så klarer vi det.

I barnehage 3 uttrykker de ansatte at formalisering og rutiner for oppfølging vil fremme samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. De hevder dessuten at barnehagen faktisk er prisgitt barneverntjenestens invitasjon til samarbeid og hvordan barneverntjenesten følger opp barnehagen som forebyggende tiltak.

De ansatte i barnehage 1 og 3 uttrykker en forventning om at barneverntjenesten skal ta ansvaret for samarbeid mellom tjenestene, mens barnehage 2 fremmer et syn om at både barnehage og barneverntjeneste er ansvarlige og må bidra til at samarbeid skal bli kvalitativt godt.

2₂: Og det handler om å være ansvaret sitt bevisst og, altså. At man har ansvar fra barnehagen sin side. Klart. Jeg tenker at det må man gjøre.

Informantene i barnehage 2 understreker videre betydningen av tverrfaglig team, og understreker også i den sammenheng et gjensidig ansvar for kompetanseutveksling og kompetanseheving hos de ulike tjenestene som deltar.

2₂: At barnehagen da er med og skaper den her arenaen med et aktivt fagteam tror jeg er alfa og omega. For at vi skal få til et godt resultat til slutt.

I alle barnehagene forteller informantene om at de har forventninger til at barnehagen som tiltak skal være noe utover et vanlig barnehagetilbud, og at barnverntjenesten skal komme med konkrete ønsker om hva barnehagen som tiltak skal bidra med i forhold til barn og familie.

5.2 Opplevde forventninger fra barneverntjenesten til barnehagen som hjelpetiltak

De tre barnehagene i min studie har alle opplevd å bli satt inn som hjelpetiltak overfor barn og familier uten at det formidles noen forventninger fra barnevernet om hva tiltaket innebærer.

1₁: Det er noen forventninger på at vi sier fra hvis noe er galt, men ellers, så er det stille.

2₁: Og da opplevde jeg jo det derre med at barnevernet bruker barnehagen som en sovepute. Plasserer unger ut, og så vær så god barnehager. Her har dere. Uten å følge opp.

3₂: ... Men at forventningene til barnevernet tror jeg er at barna skal være et vanlig barn i en barnehage, i en barnegruppe. Og være med på en normal dag. De har i hvert fall sagt det enkelte ganger når vi har spurt ”skal vi gjøre noe spesielt?”

Forventningene fra barneverntjenesten oppleves som uklare og ikke rettet mot spesielle behov som det enkelte barnet og familien måtte ha. Barnehagene opplever at de har større

forventninger til barneverntjenesten enn hva barneverntjenesten har til dem. Forventningene fra barneverntjenesten er at barnehagen tar seg av dette, mens barnehagen har forventninger om et tett samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage. Ved alle barnehagene skisseres et resultat av at når barneverntjenesten ikke følger opp, så blir barnet og familiene prisgitt hvordan barnehagen utfører sitt oppdrag.

2₁: Barnehagen kan egentlig la være å gjøre noe som helst. På papiret står det ”barnehage som tiltak”. Men det er ikke alltid noe innhold i det.

Barnehagene 1 og 2 forteller om erfaringer med at barneverntjenesten ved starten av et samarbeid i noen tilfeller har tatt ansvar for etableringen og vært påkoblet. Personalet har forventninger om at dette skal fortsette. Men så opplever de at barneverntjenesten trekker seg ut, og de ansatte i barnehagen blir tvunget til å ta mye av ansvaret for familien og tiltaket på egen hånd.

1₂: Barneverntjenesten hadde jo forventninger, for de skulle jo lage en, en.. hva kalte de det da? Tiltakspakke. Da var det noen slike kriterier da som skulle, som vi skulle ha litt oppmerksomhet på under, selvfølgelig, ikke sant? Men i løpet av, ja, det var kanskje over to år det der, tre år... Jeg tenker noen ganger at vi satt med hele, hele greia oppå nakken selv, selv om det var et, selv om det var et tiltak.

I barnehage 3 opplever de at forventningene fra barneverntjenesten rettes mot at barnehagen representerer noe som barnet ikke har til daglig hjemme.

3₁: Men at det er jo noen sånne faste rammer, spesielt i forhold til omsorgssvikt, tenker jeg. Så er det jo.. barnehagen representerer jo noen ting som ungen ikke har til daglig. Så sånn sett, så har de jo forventninger...

Utover det opplever de at forventningene går på at barnet skal være et vanlig barn i barnehagen.

5.3 Opplevelse av åpenhet i samarbeidet

Ved alle barnehagene i min studie fortelles det om at de tar kontakt med barneverntjenesten for å informere om barn som er under tiltak fra barneverntjenesten, gjennom samtaler, i møter og ved at de sender bekymringsmeldinger på barn som allerede er i systemet. Samtidig opplever de i alle de tre barnehagene at barneverntjenesten kan være tilbakeholden med opplysninger til barnehagen, og ved alle barnehagene fortelles det om at viktige opplysninger

som kommer dem for øre kommer fra andre hold enn fra barneverntjenesten. De ansatte i barnehage 1 mener at de får for lite informasjon fra barneverntjenesten i forhold til barn og familier som de skal jobbe forebyggende med i barnehagen. Det meste av informasjonen kommer fra foreldrene selv, med de feilkilder som det kan medføre.

1₂: Så vi fikk jo egentlig aldri tak i historien, men vi fikk den sånn dryppvis gjennom kommentarer fra foreldre og sånn.

Barneverntjenestens tilbakeholdelse av opplysninger kan oppleves som hinder i samarbeidet og i det direkte arbeidet med barnet og familien. I barnehage 1 sier de at det oppleves som at barnevernet ringer og pumper dem for opplysninger. Barnehagen skal på en måte stå parat til å gi fra seg informasjon, mens de får svært lite tilbake.

1₂: Du skal bare stå parat og så skal du bare gi fra deg masse!

I barnehage 2 kan de ansatte på den annen side fortelle om en åpen dialog mellom barnehagen og barneverntjenesten, og styrer sier hun setter pris på at barnehagen har kontaktpersoner som de har opparbeidet et tillitsforhold til.

2₁: Og det er viktig altså, å vite hvem du snakker med, at du har ansiktet og at det varer litt over tid.

Men de har også opplevd at det er blitt skiftet saksbehandlere, uten at de synes det har vært til hinder for samarbeid. Selv om det kan medføre litt merarbeid, så stopper det ikke opp, sier styrer.

I barnehage 3 fortelles det også om en åpenhet i dialogen mellom barnehage og barneverntjeneste når et samarbeid først er kommet i gang.

3₂: Vi vet jo hvem som jobber der og vi vet jo hvem vi kan ringe til.

Intervjuer: Det er greit å ta en telefon og...?

3₂: Ja, det opplever jeg. Det er ikke noe farlig å gjøre. Det har vi jo gjort også. Drøftet saker.

Intervjuer: Ringer de hit og drøfter saker da? Tar initiativet til...?

3₂: Hvis de har saker, så gjør de jo det. Ringer og drøfter og spør hvordan det går og sier at nå skjer det og det og...

Styrer i barnehage 3 forteller at det har vært saker hvor barneverntjenesten og denne barnehagen har hatt et tett samarbeid i forhold til barn og familie.

5.4 Opplevelse av gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet

En forutsetning for et vellykket samarbeid er ifølge Vangen og Huxham (2009) opplevelse av gjensidig tillit og likeverd. De understreker betydningen av den enkelte aktørs tillit til at den andre parten i samarbeidet utfører sitt arbeid med tanke på barnets beste, og at partene uttrykker et gjensidig ansvar for brukerne, noe som er vesentlig for at en skal få til et godt samarbeid.

I barnehage 1 forteller de om et samarbeid med barneverntjenesten hvor gjensidig tillit oppleves som fraværende. De forteller at de synes barneverntjenesten gir dem lite anerkjennelse, bortsett fra det faktum at de benytter barnehagen som hjelpetiltak, eller når de er enige om sakens forløp, noe som skjer når barneverntjenesten bestemmer seg for å handle, ifølge styrer, og det skjer gjerne når en sak blir akutt.

1₁: Jeg kommuniserer kun med barnevernet godt når de vil det. Og det er når de har bestemt seg. Eller at saken brenner så inni hampen at de er nødt til å innhente den informasjonen som de trenger for å gripe inn.

Til tross for et stort engasjement og høy kompetanse opplever barnehage 1 ofte at samarbeidet er vanskelig. Informantene beretter om uenighet mellom barnehage og barneverntjeneste om hva utsatte barn og familier egentlig trenger. En av barnehagens oppgaver blir å være pådriver overfor barneverntjenesten, sier de, om at tiltaket ikke er nok i seg selv. De sender bekymringsmeldinger på barn som allerede er i systemet. Men styrer synes det er vanskelig å få gjennomslag for barnehagens bekymringer for barn, både når det er barnehagen som melder saker og i de sakene hvor barnevernet henvender seg til barnehagen.

Barneverntjenesten vil ha informasjon fra barnehagen. Men effekten av det barnehagen sier fra om blir ikke alltid så stor, for informasjonen passer ikke alltid inn i det som barnevernet holder på med, sier styrer.

1₁: For vi kan nå ha erfaringer fra det, at de ikke vil høre det som bli sagt. Fordi at det passer ikke inn i bildet. For ”da må vi gripe inn eller vi må gjøre noe her”.

I barnehage 2 opplever de at barneverntjenesten og barnehagen har stor gjensidig respekt for hverandres kompetanse. Når de ansatte i barnehagen sier noe, så stoler barneverntjenesten på det, noe som gjør at en blir likeverdige i samarbeidsforholdet, sier styrer.

2₁: Og det er viktig... det derre med å ha respekt for hverandres fagområder og for hverandre og det med å gjøre hverandre gode. Det skal så lite til.

Og styrer synes absolutt at de får anerkjennelse av barneverntjenesten.

2₁: Det gjør noe med'n hvis barnevernet ringer og spør. Eller kommer med en positiv tilbakemelding om at det var bra jobbet, eller løfter oss frem i en eller annen sammenheng. Det skal så lite til for at du på en måte fortsetter.

Også i barnehage 2 berettes det om saker hvor barnehagen har fungert som pådrivere i forhold til barneverntjenesten. Barnehagen er mer ”på”, fordi de i barnehagen ser familien hver dag, mener de, og derfor blir deres rolle viktig i forhold til å bringe fokuset på barnet inn igjen, slik at en ikke mister tråden. Men styrer legger vekt på at samarbeid er en tosidig prosess og at både barnehage og barnevern må bidra i denne prosessen. Det handler om hvor gode de egentlig kan gjøre hverandre med tillit til og respekt for hverandre og hverandres fagfelt, mener hun.

2₁: Å jobbe sammen og gjøre hverandre gode sammen altså. Og jeg tror at vi har gjort barne- og familietjenesten i vår bydel god... Og vi kan gjøre hverandre gode. Da er vi gode hjelpere altså.

Informantene i barnehage 3 forteller lite om det konkrete samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. Deres erfaring er at det varierer i hvor stor grad barneverntjenesten involverer seg i tiltakene og at det er personavhengig hvordan saker følges opp.

3₁: Ja, personavhengig alt etter hvordan barnehagen er organisert, eller alt etter hvem som jobber i barnevernet. For hvis det har vært en rutine på at så og så ofte setter vi inn veiledning når det er et tiltak, da hadde det liksom ikke vært så... da måtte man gjort det uansett hvem man er.

De synes likevel at de kan ha tett kontakt med saksbehandler når de har barnevernssaker ved barnehagen og opplever at det er greit å ta en telefon til barneverntjenesten og drøfte saker. De opplever at barneverntjenesten gir dem anerkjennelse i den grad at de benytter barnehagen som hjelpetiltak og i den forbindelse overlater en stor grad av ansvar for barn og familie til barnehagen..

5.5 Oppsummering

Barnehageansatte i min undersøkelse uttrykker mange forventninger til hva barnehagen som tiltak bør være og til samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste når barnehagen settes inn som tiltak:

- Forventning om oppfølging av barnehagen som tiltak, gjennom etablering av kontakt med og samarbeid med barnehagen i konkrete saker.
- Forventning om veiledning fra barneverntjenesten.
- Forventning om tett og nært samarbeid mellom tjenestene hele tiden mens barnehagen er tiltak.
- Forventning om at barnehagen skal være et tiltak utover et vanlig barnehagetilbud, og at barnverntjenesten har konkrete ønsker om hva barnehagen som tiltak skal bidra med i forhold til barn og familie.
- Forventning om gjensidighet, likeverdighet og åpenhet i dialog og informasjonsutveksling.
- Forventning om at barnehage og barneverntjeneste jobber mot felles mål og i fellesskap finner den løsningen som er til beste for barnet.
- Forventning om at de som barnehageansatte har noe å bidra med og at barnehagens opplysninger og meninger skal tas på alvor av barneverntjenesten.
- Forventning om at det er de barnevernsansatte som sitter med kompetansen og at samarbeid mellom tjenestene er barneverntjenestens ansvar, slik at barnehagen er prisgitt barneverntjenestens initiativ til samarbeid.
- Forventning om at barnehage og barneverntjeneste har gjensidig ansvar for å få til godt samarbeid.

Barnehagene i min undersøkelse formidler ulike forventninger til samarbeidet med barneverntjenesten. På den annen side er det enighet blant informantene om at forventninger fra barneverntjenesten knyttet til barnehagen som tiltak oppleves som uklare. De barnehageansatte opplever likevel at noen av forventningene fra barneverntjenesten dreier seg om at:

- Barnehagen skal være et tilbud på lik linje som hos andre barn.
- Barnehagen skal ”redde” barna ved å være et alternativ til hjemmet på dagtid.
- Barnehagen har en kontrollfunksjon overfor familien.
- Dette ordner barnehagen opp i.

6 DRØFTING AV BARNEHAGEANSATTES VURDERING AV SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE OG BARNEVERTJENESTE

I dette kapitlet oppsummeres og drøftes svarene på de tre forskningsspørsmålene, i lys av teori og studiens empiri.

- a) Hvordan vurderer barnehageansatte betydningen av formelle føringer for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste?
- b) Hvilke forventninger har barnehagen til samarbeid med barneverntjenesten og hvordan kan disse forventningene påvirke samarbeidet?
- c) Hvilke forventninger erfarer barnehageansatte at barneverntjenesten har til barnehagen som tiltak?

6.1 Formelle føringer og opplevelse av reelt samarbeid er ikke alltid sammenfallende

Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas gjennom samarbeid med barnehagen (barnevernloven, § 3-2, 1. og 2. ledd). De statlige, formelle føringene for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste pålegger barneverntjenesten et ekstra ansvar for etablering av samarbeid og oppfølging av barnehagen som barneverntiltak. Barnehageansattes erfaring med hvordan barneverntjenesten tar dette ansvaret, varierer. Noen beretter om at de i barnehagen ikke får vite at de er satt inn som tiltak for barn og deres familier, mens andre erfaringer viser at barneverntjenesten tar ansvar for at kontakt og samarbeid etableres og videreføres. I noen tilfeller etableres samarbeid, men så opplever de ansatte i barnehagen senere at barneverntjenesten trekker seg ut og at barnehagen blir sittende med utfordringene rundt barn og familier alene. Dette strider mot Barnevernlovens § 4-5 som pålegger barneverntjenesten å følge opp hjelpetiltak for jevnlig å kunne vurdere om hjelpen er hensiktsmessig. Etablering av kontakt og samarbeid mellom tjenestene motiverer barnehageansatte og gir tro på at samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage i fellesskap kan skape den beste løsningen for barn og familie. Men når de så opplever at barneverntjenesten trekker seg ut av samarbeidet, kan det føre til usikkerhet hos de ansatte i barnehagen, og de opplever at ansvar for barn og familie nå hviler på barnehagen. I slike tilfeller sender barnehagen gjerne nye bekymringsmeldinger for igjen å få barneverntjenesten på banen. De beskriver seg selv som pådrivere overfor barneverntjenesten.

Taushetsplikten er underlagt en skjønnsmessig vurdering fra barneverntjenesten sin side, ut fra om de vurderer det slik at deres samarbeidspartnere i skole og barnehage vil kunne ivareta barnet bedre, eller gi bedre observasjoner gjennom å få nødvendig informasjon fra

barneverntjenesten (Strøm, 2007). Å oppleve barneverntjenesten som åpen og imøtekommende overfor barnehagens personale bidrar til at det skapes en tillit til at barneverntjenesten ønsker å samarbeide for barnets beste. Når barneverntjenesten holder igjen opplysninger, opplever de ansatte i barnehagen at de mangler et viktig kunnskapsgrunnlag for å kunne møte barn og familier på best mulig måte, samt å forstå hva barneverntjenesten forventer av barnehagen som tiltak. Alle mine informanter uttrykker undring over barneverntjenestens tilbakeholdelse av informasjon. Kan det skyldes barnevernsansattes tolkning av egen taushetsplikt? Å forstå barnevernets taushetsplikt på en slik måte at de holder igjen nødvendige opplysninger blir feil, fordi taushetsplikten ikke skal være til hinder for å gi tilbakemeldinger eller for samarbeid med barnehage eller skole (jamfør barnevernloven § 6-7, 3. ledd, Strøm, 2007). Gjennom en endring av barnevernloven i 2009 ble barneverntjenesten pliktig til å gi tilbakemelding om saken innen tre uker når barnehagen melder (barnevernloven, § 6-7a; Kunnskapsdepartementet, 2009).

I de fleste tilfeller der barnehagen er tiltak opprettes ansvarsgrupper, som er ment som et forum for samordning og samarbeid mellom ulike tjenester som er involvert i barn og familie. Noen informanter forteller at de i slike møter har opplevd at barneverntjenesten forføres av taleføre foreldre fremfor å ta hensyn til hva barnet har behov for. Dette oppleves som et svik mot barnet og fører til at barnehageansatte tviler på barneverntjenestens evne til å gjøre det som er best for barnet. Selv om barn ofte hjelpes best via foreldre og andre nære må det understrekes som viktig å tenke ut fra hva barnet har behov for, nytte av og rett til. Man skal unngå å ende opp i kompromiss-løsninger mellom barnets, foreldrenes og barnevernets ønsker og meninger (Kvillo, 2008). Selv om ansatte i hjelpeapparatet rundt familien må leve seg inn i foreldres situasjon og vise respekt for og aksept av deres motstand, er de samtidig pliktig til å dele sin oppfatning av situasjonen med foreldrene og ikke vike bort fra nødvendigheten av handling (Killén, 2010). Noen av mine informanter beskriver ansvarsgruppemøter som ”surrealistiske” møter, hvor barnehage og barneverntjeneste ikke er enige, og hvor barnehagens representanter opplever at deres kompetanse ikke tas på alvor av barneverntjenesten. Det ser ut til at partene ikke har avklart sine roller overfor hverandre, og manglende åpenhet og anerkjennelse mellom partene preger samarbeidet. Gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet er erstattet av mistenksomhet til den andre parten. Uten respekt for hverandres bidrag legger partene begrensninger for hverandre og hindrer en helhetlig ivaretagelse av barn og familie (jamfør Willumsen, 2009).

Statlige føringer oppfordrer videre barneverntjenesten til å trekke andre tjenester inn i utarbeidelse av tiltaksplan for barn og familier, på områder som angår den aktuelle tjenesten, i dette tilfellet barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2009). Også på dette området varierer barnehageansattes erfaringer, fra at de ikke alltid ser at tiltaksplan finnes til noen få erfaringer med å bli trukket med i utarbeidelse av tiltaksplan. Når barnehagen er tiltak erfarer barnehageansatte at det som regel er nedfelt i tiltaksplaner, men uten at det skisseres hva tiltaket skal inneholde.

De formelle føringene for samarbeid og opplevelsen av det reelle samarbeidet mellom tjenestene er ikke alltid sammenfallende. Erfaringene viser at samarbeid kan være fraværende, i tiltaksplaner mangler som regel beskrivelse av barnehagen som tiltak, og barnehageansatte forteller at de opplever å bli ”pumpet” for opplysninger uten selv å få nødvendig informasjon fra barneverntjenesten. Oppfølgingen fra barneverntjenesten oppleves ulikt og påvirker i ulik grad hvordan barnehageansatte forholder seg til samarbeid tjenestene imellom. Manglende oppfølging fra barneverntjenestens side kan i noen tilfeller føre til at samarbeid uteblir eller blir vanskelig, mens det i andre tilfeller ser ut til å ha liten virkning på barnehageansattes opplevelse av samarbeidet. Barnehageansattes opplevelse av åpenhet i dialogen mellom tjenestene og opplevelse av gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet, fremstår i min undersøkelse som vesentlige forutsetninger for å skape godt samarbeid.

Formelle føringer for samarbeid legger som sagt et spesielt ansvar på barneverntjenesten for å etablere og koordinere samarbeid med tjenester som er naturlig å samarbeide med i forhold til enkeltbarn. Hvilken betydning har en slik vektlegging av formelt ansvar for barnehageansattes oppfatning av eget ansvar inn i samarbeid med barneverntjenesten? I formelle føringer kan en finne rom for tolkning (barnehageloven § 22; rammeplanen kapittel 5.2, 2006, 2011), og i min undersøkelse uttrykker ansatte i barnehagen ulike holdninger til hvilket ansvar de har eller tar inn i samarbeid om barnehagen som tiltak.

De formelle føringene er ikke alltid sammenfallende med barnehageansattes opplevelse av reelt samarbeid i min undersøkelse, og spriket mellom formelle føringer for samarbeid og opplevelse av reelt samarbeid vurderes ulikt hos de forskjellige informantene, noe som kan knyttes til barnehagens forventninger til samarbeid, med grunnlag i barnehagepersonalets engasjement, samarbeidskompetanse og perspektiv på samarbeid. På den ene siden uttrykker noen barnehageansatte oppgitthet og at de er prisgitt barneverntjenestens initiativ til samarbeid, mens andre gir uttrykk for at å kunne samarbeide er et felles ansvar. De formelle

føringene er utydelige i forhold til barnehagens ansvar, men ansatte i barnehager må likevel ha god kjennskap til eget ansvar og rolleforståelse inn i samarbeid med andre instanser (kunnskapsdepartementet, 2011).

6.2 Ulike forventninger til samarbeid

I min studie fremstår de barnehageansatte i utgangspunktet som motiverte og med mange forventninger til samarbeid med barneverntjenesten når barnehagen settes inn som forebyggende tiltak overfor barn. Noen av forventningene hos ansatte i barnehagen er sammenfallende med de lovfestede formelle føringene som legges til grunn for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste. Andre forventninger til samarbeid bunner i barnehageansattes perspektiv på samarbeid, engasjement for temaet og samarbeidskompetanse.

Ansatte i barnehagen forventer for det første å bli informert om at barnehagen er et tiltak. Videre forventes oppfølging av tiltaket fra barneverntjenesten, gjennom vedvarende tett og nært samarbeid mellom tjenestene, samt veiledning av barnehagen. Disse forventningene er i tråd med de formelle føringene for samarbeid som er skissert ovenfor og dreier seg om forventninger rettet mot barneverntjenestens ansvar for etablering av samarbeid rundt barnehagen som tiltak. At samsvar mellom formelle føringer for samarbeid ikke alltid er sammenfallende med barnehageansattes erfaring med og opplevelse av oppfølging fra barneverntjenesten, påvirker som tidligere nevnt samarbeidet mellom tjenestene i ulik grad. Alle informantene i min undersøkelse uttrykker ønske om tett og nært samarbeid mellom tjenestene, men både ulik grad av engasjement for temaet og forskjellige perspektiv på samarbeid gir ulike tolkninger av hva tett og nært samarbeid innebærer. I mine data finner jeg i informantenes beskrivelser uttrykk for både teknisk, institusjonelt og kommunikativt perspektiv på samarbeid (Ekker og Fuglseth, 1998).

Sett fra et *teknisk perspektiv* på samarbeid hos intervjupersonene fremmes en forventning om at flere formelle strukturer og retningslinjer for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste vil gjøre samarbeid mer forutsigbart. Videre forventer de barnehageansatte at barneverntjenesten er den ansvarlige for å kjenne til om slike prosedyrer for samarbeid finnes. De barnehageansatte inntar selv en avventende posisjon og ser på seg selv som prisgitt barneverntjenestens kompetanse og initiativ til samarbeid. Selv om de mener at det ideelt sett alltid bør være samarbeid rundt barn som er i barnehagen som tiltak, så uttrykkes en holdning om at hvis barneverntjenesten ikke tar initiativ til samarbeid, så skal det kanskje ikke være

samarbeid? Når barneverntjenesten ikke kommer med konkrete ønsker om hva barnehagen som tiltak skal inneholde, så uttrykkes en usikkerhet på om de kan forvente at tiltaket egentlig skal være noe mer enn et vanlig barnehagetilbud. Liten grad av engasjement ser ut til å gi lite refleksjon rundt både egen og andres rolle i samarbeidet hos de barnehageansatte, samt hvilke forventninger de bør stille til samarbeidet. Ansatte i barnehagen fremmer tanken om at faktorer utenfor aktørene legger føringer for hvordan en best kan få til samarbeid mellom ulike tjenester, som prosedyrer og regler for samarbeid.

Ut fra et institusjonelt perspektiv på samarbeid som jeg finner hos informanter i min studie, uttrykkes det en forventning om at barnehage og barneverntjeneste skal kunne jobbe mot felles mål og i fellesskap finne den løsningen som er til beste for barnet. I det ligger en forventning om at barneverntjenestens representanter tar barnehagens innspill og kompetanse på alvor. På den annen side vises liten interesse for barneverntjenestens kompetanse fra barnehageansattes side. Institusjonelle normer og verdier ser ut til å prege måten de barnehageansatte går inn i samarbeidet på, med en klokkeetro på egen tjenestes verdier og normer. Et stort engasjement har da også ført til mye kompetanse om temaet omsorgssvikt, men samarbeidskompetansen ser ut til å være lav. Jeg finner på den ene siden lite refleksjon rundt hvordan egen virkelighetsoppfatning og egne forventninger til samarbeid kan bidra til at samarbeid fremmes eller hemmes, mens de ansatte i barnehagen på den annen side stiller seg kritisk til hvordan barneverntjenesten håndterer saker og omtaler den som kunnskapsløs og egennyttig. Det uttrykkes forventning om at ansvaret for å få til samarbeid mellom tjenestene ligger hos barneverntjenesten, i form av å ta barnehagens innspill og kompetanse på alvor.

Hva er det som gjør at personale i barnehager inntar en underordnet rolle når de går inn i tverretattlig samarbeid? Kan det være slik at barnehageansatte tenker hierarkisk, hvor de ser på barneverntjenesten som overordnet barnehagen i kompetanse og ansvar for samarbeid og for barnehagen som tiltak? Noe som uttrykkes gjennom en unnvikende holdning til å erkjenne at alle parter er medansvarlige for å skape et kvalitativt godt samarbeid tjenestene imellom. Barnehageansattes engasjement for og kompetanse på temaet omsorgssvikt er ikke nok for å kunne gå inn i et konstruktivt samarbeid med barneverntjenesten. I tillegg må aktørene tilegne seg kompetanse på samarbeid (Glavin og Erdal, 2007). I det ligger fleksibilitet og vilje til å finne løsninger, og respekt for hverandres ulike bidrag (Willumsen, 2009). Partene bør inneha en kommunikativ rasjonalitet, hvor de klarer å skape en gjensidig forståelse og evner å lytte til og endre mening i møte med et bedre argument (Habermas, 1999).

Et kommunikativt perspektiv på samarbeid utelukker ikke de tekniske og institusjonelle perspektivene, da det også her ligger en forventning om at formelle strukturer for samarbeid bidrar til å fremme samarbeid og at barneverntjenesten tar barnehagens innspill og kompetanse på alvor (jamfør Ekker og Fuglseth, 1998). Videre er det forventning om at barnehage og barneverntjeneste jobber mot felles mål og i fellesskap finner den løsningen som er til beste for barnet. De har forventninger til at samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste fører mye godt med seg, både i forhold til å gi barn og familier et helhetlig tilbud og i forhold til utvikling av den enkelte tjenestes kunnskapsbase. Barnehageansatte uttrykker dessuten en tro på og opplevelse av at slikt skjer. Ikke minst ytres en forventning om at barnehage og barneverntjeneste har gjensidig ansvar for å få til kvalitativt godt samarbeid. I det ligger at personalet i barnehagen retter store forventninger mot sin egen rolle og reflekterer rundt egen rolle inn i samarbeidet. Samtidig ser de på det som vesentlig at de som representanter for barnehagen skaffer seg innsikt i barneverntjenestens kompetanse. Gjennom gjensidig og likeverdig samarbeid kan begge tjenester dessuten få et løft i form av kompetanseøkning. Barnehagens ansatte forventer og har tro på at barneverntjenesten har til hensikt å jobbe til beste for barnet.

Barnehageansatte har også stor forventning til at barnehagen som tiltak skal være noe mer enn vanlig barnehagetilbud, noe som igjen skaper forventning om at barneverntjenesten har konkrete ønsker om hva barnehagen skal bidra med i konkrete tilfeller. Barneverntjenesten oppfordres til samarbeid i forhold til tiltaksplan, for å konkretisere hva barnehagen som tiltak innebærer i de enkelte tilfeller. Barnehagen opplever imidlertid sjelden at barneverntjenesten retter konkrete ønsker mot barnehagen som tiltak, sånn at det slik sett blir opp til den enkelte barnehage hva som blir innholdet i tiltaket og hva som tilbys barn og familier.

Ansatte i barnehagen har mange forventninger til samarbeid med barneverntjenesten når barnehagen settes inn som tiltak for barn og familier. En del av forventningene er like og rettes mot barneverntjenestens oppfølging av barnehagen som tiltak i forhold til formelle føringer. Informantene i min studie har for øvrig også ulike forventninger til samarbeid, med grunnlag i ulik grad av engasjement og ulike perspektiv på samarbeid. Stort engasjement for temaet omsorgssvikt er grunnlag for større forventninger enn når engasjementet synes lavt. På den annen side kan stor grad av engasjement for temaet likevel gi ulike forventninger, med grunnlag i ulike perspektiv på samarbeid. De tre ulike perspektivene som er skissert i denne studien (jamfør Ekker og Fuglseth, 1989) gir grunnlag for ulik grad av samarbeidskompetanse hos barnehagepersonalet. Samarbeidskompetanse er en vesentlig egenskap hos partene for å

kunne fremme kvalitativt godt samarbeid. Men samarbeidskompetanse er ikke noe som kommer av seg selv, noe ledelsen i de ulike tjenestene bør ta ansvar og sørge for å skape en kultur som fremmer samarbeid (Glavin og Erdal, 2007).

6.3 Forventningene fra barneverntjenesten oppleves som uklare

Det er enighet blant informantene om at forventninger fra barneverntjenesten knyttet til barnehagen som tiltak oppleves som uklare. Det er i min undersøkelse lite samsvar mellom barnehageansattes forventninger til og opplevde forventninger til tiltaket fra barneverntjenestens side. Som tidligere nevnt er innholdet i tiltak barnehageplass kun i noen få tilfeller skriftliggjort, hvor barnehagen har deltatt i utarbeidelse av tiltaksplan.

Barnehageansatte forteller at de ofte etterspør om de skal gjøre noe spesielt i forhold til at barnehagen settes inn som tiltak overfor barn, men opplever svarene fra barneverntjenesten som vage og uklare. Barnehagen opplever ofte at forventninger til barnehagen som tiltak går på at barnehagen skal være et tilbud på lik linje som hos andre barn, at barnehagen skal være et bedre alternativ for barnet enn hjemmet, på dagtid. I tillegg opplever de å bli pålagt en kontrollfunksjon, en opplevd eller uttrykt forventning fra barneverntjenesten om at barnehagen sier fra hvis noe er galt, men ellers ordner opp i forhold til barn og familie.

De barnehageansatte opplever ikke barneverntjenestens klargjøring av tiltakets innhold som god nok, og gir uttrykk for at de savner mer konkret beskrivelse av barnehagen som tiltak i barneverntjenestens tiltaksplaner, og ser på en skriftliggjøring av innholdet i barnehagen som tiltak som retningsgivende for barnehagens arbeid med barn og familier. Noen informanter forteller at de har fått muntlig beskrivelse av barnets behov for oppfølging i barnehagen, men understreker at det ville vært enklere å forholde seg til det som er skrevet enn det som kommer frem muntlig. Og i alle de tilfellene hvor barneverntjenesten ikke formidler konkrete ønsker om hva barnehagen som tiltak skal bidra med blir det, som ansatte i barnehagen sier, helt opp til barnehagen om det legges noe mer i tiltaket enn at det er et tilbud om barnehageplass på lik linje med tilbudet til andre barn.

Barnehageansattes erfaring er at barneverntjenesten har stor tillit til at barnehagen skal kunne gi disse barna det de har behov for, enten barnehagen får nødvendig informasjon om barnets situasjon eller ikke. Noe som kan illustreres gjennom barnehageansattes uttalelser om at de erfarer at barneverntjenesten trekker seg ut av samarbeid og at de dermed opplever å bli stående alene med ansvar for barn og familier. At ansatte i barnehagen erfarer å bli gitt en slik tillit, trenger ikke være sammenfallende med opplevelse av å bli anerkjent av

barneverntjenesten. På den ene siden oppleves barneverntjenesten fornøyd med at barnet er plassert i barnehagen, mens det på den annen side oppleves som at barneverntjenesten ikke ønsker barnehagepersonalets innspill i saken.

Data i min studie peker mot at barnehagens engasjement for og kompetanse på temaet omsorgssvikt blir en viktig faktor for om barnehagen som tiltak blir noe mer enn et vanlig barnehagetilbud. Spesifikk kunnskap om hva omsorgssvikt innebærer gjør ansatte i barnehagen rustet til å kunne gi utsatte barn det de har behov for (Drugli, 2008; Killén, 2009). Barn som tas hånd om av barneverntjenesten er barn med uvanlige erfaringer og oppvekstforhold, noe som har gjort dem sårbare og utsatte (Kvelling, 2010). Det er derfor viktig at tiltak for disse barna er behovsstyrt, og en må finne frem til hva det enkelte barn og dets familie trenger av oppfølging og behandling. Det er uetisk og kan være faglig hasardiøst å sette inn hjelpetiltak uten å forstå barnets situasjon (ibid). I min undersøkelse er stort engasjement og høy kompetanse for temaet blant barnehagens personale en god forutsetning for å tilrettelegge i barnehagen for barn som utsettes for omsorgssvikt, uavhengig av om barneverntjenesten uttrykker forventninger til barnehagen som tiltak. Det kan dreie seg om tiltak rettet mot barnegruppen som helhet, som kan bidra til å utvikle barns evne til å håndtere vanskelige situasjoner, og som gjør det enklere for personalet både å oppdage og å gå inn som beskyttelsesfaktor og utviklingsstøtte i konkrete tilfeller.

Et annet argument for å spesifisere innholdet i barnehagen som tiltak er, ifølge informanter i min studie, muligheten for å samkjøre ulike tiltak rettet mot barn og familier. Hvis ulike tiltak beskrives med mål og innhold kunne det gi et bedre grunnlag for å samkjøre disse og derigjennom gi barn og familier helhetlig og målrettet hjelp. Også i forhold til den kontinuerlige vurderingen av tiltaket og evalueringen som skal gjennomføres før tiltak avsluttes, kan en stille spørsmål ved at et hjelpetiltak kan mangle beskrivelse av innhold. Hva skal en da vurdere opp imot, og hvordan skal en kunne gjøre endringer som kan forbedre tiltaket? Barnehageansatte i min studie erfarer at barnehagen som tiltak ofte opphører uten at de har fått inntrykk av at det begrunnes ut fra evaluering av tiltaket.

Forventningene fra barneverntjenesten oppleves som uklare, og det ser ut til å være lite samsvar mellom barnehageansattes forventninger til og opplevde forventninger til tiltaket fra barneverntjenestens side. Barnehagepersonalets engasjement for og kompetanse på temaet blir derfor vesentlig for at barnehagen skal kunne være den utviklingsstøtten og beskyttelsesfaktoren som den bør være overfor utsatte barn.

7 KONKLUSJON

I dette kapitlet besvares problemstillingen og sentrale mønster for samarbeid som fremstår i denne studien presenteres. Gjennom intervju med ansatte i tre barnehager har jeg fått innsikt i deres erfaring med og opplevelse av samarbeid med barneverntjenesten. Oppsummering av svarene på forskningsspørsmålene i studien viser:

- formelle føringer ikke alltid er sammenfallende med barnehageansattes opplevelse av reelt samarbeid i min undersøkelse. Betydningen av dette spriket vurderes ulikt hos de forskjellige informantene, på bakgrunn av barnehagepersonalets forventninger til samarbeid.
- barnehageansatte har ulike forventninger til samarbeid med barneverntjenesten når barnehagen er tiltak for barn og familier. Ulik grad av engasjement, ulike perspektiv på samarbeid og ulik grad av samarbeidskompetanse er medvirkende til at det skapes ulike forventninger.
- uklare forventninger til barnehagen som tiltak fra barneverntjenestens side gjør barnehagepersonalets engasjement for og kompetanse på temaet omsorgssvikt til en vesentlig faktor for at barnehagen skal kunne være den utviklingsstøtten og beskyttelsesfaktoren som den bør være overfor utsatte barn.

Svarene på forskningsspørsmålene belyser problemstillingen i form av ulike faktorer som fremtrer som medvirkende til barnehageansattes vurdering av samarbeidet mellom barneverntjeneste og barnehage når barnehagen er barneverntiltak.

7.1 Muligheter og begrensninger for samarbeid

For å kunne svare på problemstillingen er ulike sider ved samarbeidet belyst ut fra barnehageansattes perspektiv. Hva som vurderes å gi muligheter for godt samarbeid og hva som vurderes som begrensende for samarbeidet, er ulikt hos informantene, og gjennom svarene på forskningsspørsmålene anskueliggjøres noen medvirkende faktorer. Faktorer som fremtrer som betydningsfulle for hvordan barnehageansatte vurderer muligheter og begrensninger i samarbeidet når barnehagen settes inn som tiltak for barn og familier er:

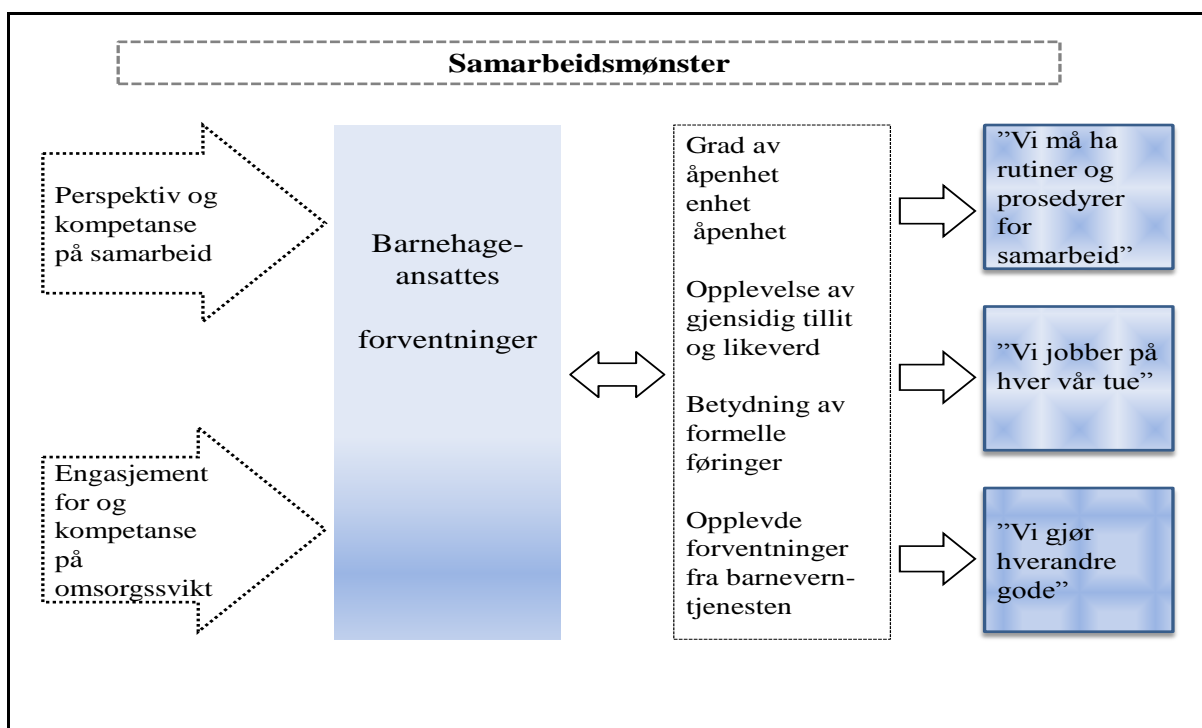
- Barnehageansattes engasjement for og kompetanse om temaet omsorgssvikt
- Barnehageansattes perspektiv og kompetanse på samarbeid
- Barnehagepersonalets forventninger til samarbeid
- Åpenhet i dialogen mellom barnehage og barneverntjeneste
- Gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet

Betydningen av om barneverntjenestens oppfølging av tiltaket samsvarer med formelle føringer vurderes ulikt hos informantene i min undersøkelse, med bakgrunn i

barnehageansattes ulike forventninger til samarbeid. At forventningene er så forskjellige kan forstås på grunnlag av barnehageansattes engasjement for og kompetanse på temaet, perspektiv på samarbeid og samarbeidskompetanse.

Noen barnehageansatte uttrykker opplevelse av lite åpenhet i dialogen mellom tjenestene, opplevelse av uenighet og manglende anerkjennelse fra barneverntjenesten. Dette oppleves som hinder for samarbeid og dialog mellom tjenestene og for utvikling av gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet mellom partene. Andre barnehageansatte gir uttrykk for at åpenheten som de opplever i dialogen mellom barnehage og barneverntjeneste medvirker til gjensidig tillit og likeverd i samarbeidet. De opplever at barneverntjenesten tar deres kompetanse på alvor og viser tillit til dem som fagpersoner. Gjennom åpenhet bygges tillit og likeverd opp, noe som kan være et grunnlag for utvikling av kvalitativt godt samarbeid om barn og deres familier (jamfør Vangen og Huxham, 2009).

Gjennom min undersøkelse finner jeg tre ulike mønstre for samarbeid mellom barneverntjeneste og barnehage, som dannes gjennom ulike faktorer som samarbeid vurderes ut fra.

Figur 2: Samarbeidsmønstre

Figuren viser hvordan barnehageansattes engasjement for temaet og perspektiv på samarbeid gir grunnlag for forventninger, både til barnehagen som tiltak og til samarbeid med

barneverntjenesten. I møtet mellom barnehageansattes forventninger og opplevelsen av reelt samarbeid dannes tre ulike samarbeidsmønstre:

- ”Vi må ha rutiner og prosedyrer for samarbeid”
- ”Vi jobber på hver vår tue”
- ”Vi gjør hverandre gode”

Disse karakteristikkene er hentet fra informantutsagn.

7.2 ”Vi må ha rutiner og prosedyrer for samarbeid”

I det første mønstret for samarbeid som jeg finner i min studie viser barnehagepersonalet lite bevissthet om eksisterende formelle føringer som ligger til grunn for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste, til tross for at en i et *teknisk perspektiv* på samarbeid retter oppmerksomheten mot prosedyrer og regler lagt til grunn for samarbeid (Weber, 1971, i Ekker og Fuglseth, 1998). Men informantene uttrykker et stort behov for rutiner og prosedyrer for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste når barnehagen er barneverntiltak. De antar at rutiner for samarbeid ikke er til stede i deres bydel, da de ikke opplever samarbeidet mellom tjenestene som likt fra gang til gang. Barnehagepersonalet er avventende til om barneverntjenesten tar initiativ til samarbeid, og forholder seg for øvrig lojalt til barneverntjenestens eventuelle innspill. De ytrer en tanke om at det kanskje er grunner til at samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste ikke er likt fra sak til sak, uten at det kommer frem hva disse grunnene kan være. Innenfor dette mønstret er det lite samsvar mellom barnehageansattes forventninger til og opplevelse av reelt samarbeid. Lite engasjement og kompetanse på området kan medvirke til at barnehagepersonalet inntar en passiv rolle i samarbeidet.

7.3 ”Vi jobber på hver vår tue”

Dette mønstret for samarbeid preges av opplevelser som viser lite samsvar mellom formelle føringer for samarbeid, reell oppfølging fra barneverntjenesten i forhold til føringene og egne forventninger til samarbeid. Samarbeidet preges av revirtenkning, hvor partene er konsentrert om sine egne ferdigheter og forståelsesmåter og gjerne ekskluderer andre hensyn (Ekker og Fuglseth, 1998). Informantene setter selv ord på at de opplever at barnehage og barneverntjeneste jobber på hver sin tue. Barnehagepersonalet ser seg selv som en viktig og aktiv part inn i samarbeidet. Men med et *institusjonelt perspektiv* på samarbeid defineres problemet og løsningen på problemet ut fra hva som er hensiktsmessig i forhold til barnehagepersonalets innarbeidete normer. Det kan føre til en opplevd trussel mot deres

autonomi når barneverntjenesten ikke følger barnehagens definerte normer (jamfør March og Olsen, 1989 i Ekker og Fuglseth, 1998). Barneverntjenesten ses på som ansvarlig for at samarbeidet oppleves som vanskelig, nettopp fordi de barnevernsansatte, ifølge informanter, ikke er villige til å ta barnehagens kompetanse på alvor. De barnehageansatte opplever at de får lite anerkjennelse fra barneverntjenesten. På den annen side stiller informantene seg tvilende til barneverntjenestens kompetanse og evne til å gjøre det som er best for barnet. Informantene uttrykker et savn etter at tjenestene skal kunne jobbe mot felles mål og i fellesskap finne den løsningen som er til beste for barnet. Men revirtenkningen tar oppmerksomheten bort fra et helhetlig perspektiv på arbeidet rundt barn og foreldre (Axelsson og Axelsson, 2009), og vanskeliggjør det tverretatlige samarbeidet. Resultatet blir at ansvaret for barnet deles, og at partene jobber på hvert sitt område (Ekker og Fuglseth, 1998).

7.4 ”Vi gjør hverandre gode”

I det tredje mønstret for samarbeid i min studie ligger et *kommunikativt perspektiv* til grunn for barnehagepersonalets vurdering av muligheter og begrensninger i samarbeid mellom tjenestene. Heller ikke her finnes alltid samsvar mellom formelle føringer for samarbeid og oppfølging i forhold til føringene fra barneverntjenestens side. Informantene opplever dessuten også her at det er lite samsvar mellom egne forventninger til barnehagen som tiltak og opplevde forventninger til tiltaket fra barneverntjenestens side. Likevel uttrykker barnehagepersonalet at de ofte opplever at det er samsvar mellom forventninger til og opplevelse av samarbeid. I tillegg til at barnehagepersonalet viser stort engasjement for og kompetanse på temaet omsorgssvikt, innehar de stor grad av selvrefleksjon og har tillit til at barneverntjenesten ønsker det beste for barnet. Refleksjon omkring egen virksomhet er et viktig element i tverrfaglig samarbeid, slik at en gjennom å se på sin egen tjenestes virkelighetsbeskrivelse og å foreta en kritisk undersøkelse av sitt eget forhold til virkeligheten, kan utvikle forståelsen av den og bildet av seg selv (Gjertsen, 2007). De barnehageansatte som ser samarbeid ut fra et kommunikativt perspektiv, uttrykker trygghet for at deres kompetanse har stor verdi i samarbeidet med barneverntjenesten, og uttrykker også at de i stor grad opplever likeverdighet og gjensidighet i det tverretatlige samarbeidet. Ansatte i barnehagen opplever samarbeidet som fruktbart, både i forhold til å få løst oppgaver og ikke minst i forhold til at barnehage og barneverntjeneste kan utvide sin kunnskapsbase gjennom integrering av hverandres fagkunnskap og ferdigheter (Willumsen, 2009).

7.5 Grunnlag for kvalitativt godt samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste

Målet med denne studien er å utvikle en forståelse for hvordan barnehage og barneverntjeneste kan samarbeide for at barnehagen skal bli et kvalitativt godt forebyggende barneverntiltak. Det tverretatlige samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste kan se ut til å være en utfordring. Det er snakk om to profesjoner som skal koordineres, og uenigheter og misforståelser kan oppstå. Det er viktig i et slikt samarbeid å klargjøre hvilke mandat barnehagen og barneverntjenesten har for å kunne dra nytte av hverandres bidrag. Kunnskapen om hverandres kompetanse letter forståelsen og anerkjennelsen av at ulikheter mellom tjenestene er en forutsetning for et dynamisk samarbeid (Willumsen, 2008).

De tre mønstrene for samarbeid som forekommer i denne studien gjenspeiler hvert sitt perspektiv på samarbeid som Ekker og Fuglseth (1998) presenterer; et teknisk, et institusjonelt og et kommunikativt perspektiv. På grunnlag av et teknisk perspektiv vurderes samarbeidets kvalitet ut fra en instrumentell rasjonalitet, i hvilken grad samarbeidet styres av prosedyrer og regler. Når samarbeidets kvalitet skal vurderes med utgangspunkt i et institusjonelt perspektiv legges en kontekstuell rasjonalitet til grunn, hva som kan fremme eller hemme samarbeidet defineres av egen organisasjons innarbeidede normer (March og Olsen, 1989 i Ekker og Fuglseth, 1998; Vangen og Huxham, 2009).

Hva skaper grunnlag for samarbeidsmønster som er ønsket? Formelle strukturer kan være et godt verktøy for å forplikte de ulike aktørene i samarbeid, men alene fordrer det at partene har kunnskap om og handler ut fra de formelle føringene. Likeså er barnehagens fag og verdisyn verdifulle bidrag til tverretatlig samarbeid (Willumsen, 2009). Men skal samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste lykkes må aktørene ha en høy grad av bevissthet om egen kompetanse og profesjon og være tydelige på hva den tjenesten en representerer kan bidra med i forhold til bruker, samtidig som de tilegner seg kunnskap om og forståelse for andres kompetanse. Dette for å kunne skape en helhetlig ivaretagelse av bruker (ibid).

Teknisk eller institusjonelt perspektiv frembringer lite eller ingen refleksjon over egen rolle i samarbeidet, noe som fører til lite bevissthet i forhold til eget ansvar for å bidra til å skape kvalitativt godt samarbeid. Med en kommunikativ rasjonalitet til grunn vurderes muligheter og begrensninger for samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste ut fra å nå målet om barnets beste. Viljen til å finne løsninger er sentral, og innebærer at partene er villige til å oppgi deler av sitt profesjonelle revir (Axelsson og Axelsson, 2009) på grunnlag av ”kraften i de bedre argumenter” (Habermas, 1999). Kommunikativt perspektiv på samarbeid er et godt

utgangspunkt for å kunne skape gjensidig forståelse og handling og utvikling av samarbeidskompetanse.

Stor grad av samarbeidskompetanse fremstår som en grunnleggende forutsetning for å kunne skape en kultur som fremmer samarbeid (Glavin og Erdal, 2007). Med kompetanse på samarbeid utvikler aktørene evne til problemløsning gjennom en fleksibel holdning og vilje til å finne løsninger. Åpenhet, selvkritikk, initiativtaking, anerkjennelse og respekt preger kulturer som fremmer samarbeid. I min undersøkelse ser det ut til å være sammenheng mellom informantens bevissthet om og kritisk blikk på egen virkelighetsoppfatning, respekt og forståelse for barneverntjenestens bidrag og opplevelse av samarbeid som fruktbart. De barnehageansatte som innehar stor grad av samarbeidskompetanse er tydelige på hva de kan bidra med i forhold til barn og foreldre og viser tiltro til at barneverntjenesten jobber med tanke på barnets beste, noe som er vesentlige forutsetninger for å skape faglig utvikling og sikre kvalitativt godt tverrfaglig samarbeid (Willumsen, 2009). Samarbeidskompetanse bidrar til forventninger om gjensidig felles ansvar. Hos barnehageansatte som uttrykker vilje til å ta et slikt ansvar vurderes samarbeidet oftere som kvalitativt godt, enn hos de som gir uttrykk for at barneverntjenesten alene har ansvaret.

Ifølge St.meld. nr. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen er barnehagen et område det er forsket for lite på, selv om barnehageforskning har vært styrket de siste årene. I Meld. St. 18 (2010-2011) læring og fellesskap påpekes behovet for mer spesialisert og målrettet kompetanse for at barnehagen skal kunne møte mangfoldet av barns ulike forutsetninger og behov. Det understrekes at det er behov for mer kunnskap om tilbudene som gis til barn med behov for særskilt hjelp og støtte. Denne studien gir innsikt i barnehageansattes erfaringer med samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste når barnehagen er barneverntiltak for utsatte barn. Studien viser behov for økt samarbeidskompetanse hos barnehageansatte, for å kunne bidra til at tverrfaglig samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste skal kunne ivareta barn og familier på en helhetlig måte. Studien viser også at det kan være språk mellom statlige, formelle føringer for samarbeid og barneverntjenestens oppfølging av tiltaket og samarbeid med barnehagen. Barnehageansattes opplevelse av åpenhet i dialogen mellom tjenestene og gjensidig tillit og likeverd er vesentlige faktorer for barnehageansattes vurdering av muligheter og begrensninger i samarbeidet.

Videre er det behov for mer kompetanse blant barnehageansatte om utsatte barn, for å kunne bidra til at barnehagen skal bli den utviklingsstøtten og beskyttelsesfaktoren den er ment å

være. St.meld. nr. 41 (2008-2009) understreker viktigheten av å styrke førskolelærerutdanningen innenfor tema om vold og omsorgssvikt. Kompetanseheving blant ansatte i barnehagen gir grunnlag for et godt kvalitativt barnehagetilbud, noe som igjen kan bidra til sosial utjevning, tidlig innsats og læring for livet (Kunnskapsdepartementet, 2011). Når barneverntjenesten uttrykker uklare forventninger til barnehagen som tiltak skapes usikkerhet blant barnehagepersonalet om hva barnehagen som tiltak egentlig skal være. Engasjement for og kompetanse på temaet omsorgssvikt er derfor en vesentlig faktor for at barnehagen skal kunne være den utviklingsstøtten og beskyttelsesfaktoren som den bør være overfor utsatte barn.

REFERANSELISTE

- Axelsson, S.B. og Axelsson, R. (2009): Altruisme i tverrprofesjonelt samarbeid og ledelse. Willumsen, E. (red.) *Tverrprofesjonelt samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. s. 104-115.
- Backe-Hansen, E. (2009): *Å sende bekymringsmelding- eller la det være? En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern*. Notat 6/2009. Oslo: NOVA.
- Barne- og familiedepartementet (2003): FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av FN 20. november, 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Lastet 24. november 2011, fra: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/red/2000/0047/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2009): NOU 2009: 22: *Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Lastet 8. august 2011, fra: <http://www.regjeringen.no/pages/2272040/PDFS/NOU200920090022000DDDPDFS.pdf>
- Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. (2009): *Til barnets beste – Samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*. Veileder. Q – 1162 B.
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (1992): *Lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Lastet 22. november 2010, fra: <http://www.lovdatabank.no/all/nl-19920717-100.html>
- Brandth, B. (1996): Gruppeintervju – perspektiv, relasjoner og kontekst. Holter, H. & Kalleberg, R. (red.). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget. s.145 – 165
- Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2011): *Små barns rett til beskyttelse: Utvikling av tiltak for å styrke barnehageansattes kompetanse om vold og overgrep mot små barn*. Trondheim: NTNU samfunnsforskning, Barnevernets utviklingssenter.
- Dalen, M. (2004): *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (Sist oppdatert 4.01.2010). Lastet 22. oktober 2011, fra: <http://www.etikkom.no/no/Vart-arbeid/Hvem-er-vi/Komite-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Drugli, M.B. (2008): *Barn som vekker bekymring*. 2. utg. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Fuglseth, A. og Ekker, T.K. (1998): *Samarbeid til barnets beste?: en studie av samarbeidet mellom barnevernet og andre forvaltningsorganer. Rapport*. Bergen: LOS-senteret
- Fure, M.B. & Stordahl, G. (2009): *Spor fra virkeligheten*. Oslo: Redd Barna.

- Gjertsen, P. (2007): Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. I Gjertsen, P. (red.): *Forebyggende barnevern. Samarbeid for barnets beste*. Bergen: Fagbokforlaget. s. 56-78.
- Glavin, K. og Erdal, B. (2007): *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Grønmo, S. (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Habermas, J. (1999): *Kraften i de bedre argumenter*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Helsedirektoratet 2010: Lastet 8. august 2011, fra:
http://www.helsedirektoratet.no/psykiskhelse/sliter_du/omsorgssvikt_i_barndommen_585224
- Helse og omsorgsdepartementet. (2009): *Samhandlingsreformen. Rett behandling – på rett sted – til rett tid*. Lastet ned 8. august 2011, fra:
<http://www.regjeringen.no/pages/2206374/PDFS/STM200820090047000DDDPDFS.pdf>
- Horverak, S. & Solstad, A. (2008): *Kort om barnevern*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Justis og politidepartementet: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Lastet ned 24.11.2011, fra: <http://www.lovdatabasen.no/all/hl-19670210-000.html>
- Killén, K. (2009): *Sveket, I, Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget
- Killén, K. (2010): *Sveket, II, Ansvar og (be)handling*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. *Lov om barnehager (barnehageloven)*. Lastet 24. november 2011, fra: <http://www.lovdatabasen.no/all/nl-20050617-064.html>
- Kunnskapsdepartementet. (2011): Meld. St. 18. *Læring og fellesskap*. Lastet 22. oktober 2011, fra:
<http://www.regjeringen.no/pages/16246827/PDFS/STM201020110018000DDDPDFS.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (2006/2011). Lastet 24. november 2011, fra:
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Barnehager/Rammeplan_2011/KD_bo_kmal_Rammeplan_2011_web.pdf
- Kvale, S. (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Kvale, S & Brinkmann, (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal

akademisk.

- Kvarnstrøm, S. (2009): Samarbeid og læring i det tverrprofesjonelle teamet. I Willumsen, E. (red.): *Tverrprofesjonelt samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. s. 88-103.
- Kvello, Ø. (2010): *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Molander og Terum, (2008): Profesjonsstudier – en introduksjon. I Molander, A. og Terum, L.I. (red.): *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget. s 13-27.
- Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). (Sist oppdatert 2011). Lastet 22.10.2011, fra: <http://www.nsd.uib.no/personvern/>
- Postholm, M.B. (2005): *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasussudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rakvaag, H. (2008): Hva er barnevern? I Horverak, S. & Solstad, A. (red.): *Kort om barnevern*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rye, H. (2002): *Tidlig hjelp til bedre samspill*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Røkenes, (2006): Relasjonskompetanse og kommunikasjon. I Røkenes, O.H. & Hanssen, P.H. (red.): *Bære eller bryte*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget. s. 7-42.
- Raanes, J. (2009): *Små barn-store rettigheter. Om barns rett til beskyttelse mot vold, overgrep og omsorgssvikt*. (Redd barna) Lastet ned august 2011, fra <http://www.dmmh.no/index.php?ID=698&lang=nor&displayitem=1030&module=news>
- Silverman, D. (2006): *Interpreting qualitative data. Methods for Analyzing talk. Text and Interaction*. 3rd ed. London: Sage.
- Statistisk sentralbyrå (SSB): *Barn og unge i barnevernet* (Sist oppdatert 2011). Lastet 30. november 2011, fra http://www.ssb.no/emner/02/barn_og_unge/2011/barnevern/
- Strøm, L. (2007): Juridiske bestemmelser. I Gjertsen, P. (red): *Forebyggende barnevern. Samarbeid for barnets beste*. Bergen: Fagbokforlaget. s. 41-55.
- Thagaard, T. (2009): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Vangen, S. og Huxham, C. (2009): En teoretisk forståelse av samarbeidets synergi. I Willumsen, E. (red.): *Tverrprofesjonelt samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. s. 67-87
- Wadel, C. (1991): *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: seek A/S.
- Walsøe Lehn, E. (2009): *Dårlig magefølelse: Grunnlag for bekymringsmelding?* Master i ped., studieretning spesialpedagogikk. Trondheim: NTNU.

Willumsen, E. (2009): Differensiering og integrering – dynamikken i tverrprofesjonelt samarbeid? I Willumsen, E. (red.): *Tverrprofesjonelt samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. s. 35-40.

Willumsen, E. (2009): Tverrprofesjonelt samarbeid og ledelse. I Willumsen, E. (red.) *Tverrprofesjonelt samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. s. 129-140.

Winsvold, A. (2011): *Sammen for barn og unge - bedre samordning av tjenester til utsatte barn og unge: Evalueringen av prosjektet*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).

VEDLEGGSLISTE

Vedlegg I	Intervjuguide	I
Vedlegg II	Kvittering på melding fra NSD	III
Vedlegg III	Informasjonsbrev	IV
Vedlegg IV	Utdrag fra analyse	VI

Vedlegg I

Intervjuguide

Introduksjon til gruppeintervju

- Takke for at jeg fikk lov til å komme og bruke av deres tid.
- Informasjon om meg selv og formål med studien.
- Konfidensialitet og informert samtykke.
- Informasjon om gruppeintervjuets rammer.
- Praktiske opplysninger (tid, pauser, lydbåndopptak, tilbud om å lese gjennom transkripsjonene)

Bakgrunnsinformasjon om hver enkelt informant

- Utdannelse og utdanning
- Kort om jobben (oppgaver og ansvar)

TEMA

Å få et barn i barnehagen som et forebyggende barneverntiltak.

- Forekomst.
- Mest vanlig at barn plasseres, eller at de allerede er i barnehagen?

Hvordan barnehagene forberedes av barneverntjenesten

- Får dere, og i så fall på hvilken måte får dere opplysninger om at det dreier seg om forebyggende barnevern når et barn plasseres i barnehagen?
- Hva slags opplysninger får dere om det aktuelle barnet?
 - Begrunnelse for tiltaket?
 - Informasjon om barnets og foreldrenes behov i forhold til barnehagen?
- Hvordan opplever dere at de opplysningene dere får om barnet er adekvate i forhold til den oppfølgingen dere mener at barnet/familien trenger?

Opplevde forventninger fra barnevernet.

- Kan dere si litt om hvordan dere opplever barneverntjenestens forventninger til dere i forhold til å være et hjelpetiltak for barneverntjenesten?
- Hva opplever dere at kreves av personalet i barnehagen i forhold til spesielle tiltak?
- Hva opplever dere at kreves i forhold til kunnskaper og holdninger?
- Opplever dere at dere er godt nok rustet til oppgaven, eller er det behov for mer kompetanse eller spesiell oppfølging fra barnevernet?

Å være hjelpetiltak for barneverntjenesten.

- Hva gjør dere i forhold til barn som er i barnehagen som et barneverntiltak?
- Hvem har ansvar for å følge opp barnet?
 - o Spesialpedagogiske tiltak?
 - o Ekstra ressurser?
 - o Kontakt i forhold til barnevernet?
- Hva gjør dere i forhold til familien til barnet?
 - o Veiledning? På hvilken måte og hvor ofte?
 - o Observasjon av foreldre og barn?

Samarbeid med barnevernet

- På hvilken måte følges barnehagen opp av barneverntjenesten?
 - o Veiledning i hvordan være et godt tiltak for barn og foreldre?
- Hvordan samarbeider dere med barneverntjenesten om barn som har plassen som tiltak? - samarbeid i fht barnet?
 - samarbeid i fht foreldrene?

Avslutning

Er det noe mer dere ønsker å tilføye?

Hvordan opplevde dere dette intervjuet?

Hvis jeg finner ut at jeg skulle spørre om flere ting, kan jeg da komme tilbake?

Takk for at dere tok dere tid og deltok!

Vedlegg II

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Terold Høftorpedale gate 29
N 2027 Bergen
Norway
Tel: +47 55 58 21 17
Fax: +47 55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Orgnr: 585 521 814

Berit Groven
Dronning Mauds Minne Høgskolen
Th. Ovesensgt. 18
7044 TRONDHEIM

Vår dato: 26.01.2011

Vår ref: 25893 / 31 AMG

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.01.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

25893	<i>Hvilke erfaringer har ansett med at barnesagen er et utløst for barnvern?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonsut overto leder
Daglig ansvarlig	Berit Groven
Student	Brita Halvorsen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er mullepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/forle/nsd/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal stje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjekter i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.12.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Hennrichsen

Anne-Mette Sorby

Kontaktperson: Anne-Mette Sorby tlf. 55 58 25 83
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopt: Brita Halvorsen, Johan Falkbergets vei 8 C, 7021 TRONDHEIM

Endringsmelding til NSD i løpet av

NSD - NSD Universitet i Oslo, Postboks 1047 Blindern, 0316 Oslo. Tlf: +47 22 55 52 11. nsd@nsd.uib.no
NSD - NTNU, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7051 Trondheim. Tlf: +47 73 50 19 07. nsd@nsd.uib.no
NSD - NSD, IFK - Institutt for Kvalitet i Trondheim, 7014 Trondheim. Tlf: +47 77 64 48 26. nsd@nsd.uib.no

Vedlegg III

Fra
Brita Halvorsen
Johan Falkbergets vei 8 c
7021 Trondheim
Tel: 412 35 447
E-mail: britah@online.no

Trondheim, januar 2011

Til

Hvilke erfaringer har ansatte med at barnehagen er et tiltak for barnevernet?

Jeg henvender meg til dere i forbindelse med min masteroppgave i spesialpedagogikk ved NTNU i Trondheim. Jeg har grunnutdannelse som førskolelærer og utdanning i spesialpedagogikk 1 og 2. Nå holder jeg på med siste semester av mastergraden. Jeg har jobbet som pedagogisk leder i barnehage, men har for tiden permisjon for å studere. Masteroppgaven er et selvstendig prosjekt innenfor rammen av et 3-årig samarbeidsprosjekt mellom Barnevernets Utviklingssenter i Midt-Norge ved NTNU Samfunnsforskning, Dronning Mauds Minne, høyskole for førskolelærerutdanning og Redd Barna, "Barnehagen som forebyggende barneverntiltak". Hovedmålet med prosjektet er å gjøre bruken av barnehagen til et kvalitativt bedre og målrettet hjelpetiltak for barneverntjenesten og å sette i gang tiltak som kan bidra til å utvikle samarbeidet mellom barnehage, foreldre og barneverntjeneste, slik at barnehagens forebyggende verdi skal bli størst mulig.

Som en del av kunnskapsutviklingen i dette prosjektet, vil jeg rette oppmerksomheten mot barnehageansattes perspektiv i min studie. Jeg ønsker å få barnehagens perspektiv frem i denne forskningen. Det er barnehagen som tiltak det forskes på og det er førskolelæreren som har den pedagogiske kompetansen og kompetanse på barnet i barnehagen. Det er viktig å få frem alles stemmer for å nå målet om at en gjennom et aktivt og positivt samarbeid mellom barnehage, barnevern og foreldre kan øke muligheten for å finne gode løsninger på vanskelige situasjoner.

Gruppeintervju

Jeg kontakter deres barnehage i håp om at dere vil la meg gjennomføre et gruppeintervju med noen av de ansatte i barnehagen. Gruppen kan gjerne være sammensatt av styrer og en eller to ansatte som har arbeidserfaring med barn som er plassert i barnehagen som et barneverntiltak. Intervjuet vil ta ca 1 - 1,5 timer og vil bli tatt opp. Jeg vil før intervjuet sende over en temaoversikt som informantene kan se på. Gruppeintervjuet kan finne sted på barnehagen hvis det finnes et grupperom som ligger uforstyrret til, eller jeg kan skaffe et egnet sted. Jeg har tenkt gjennomføring av intervjuet så snart som mulig.

Formål med oppgaven.

Jeg ønsker å rette oppmerksomheten mot hvordan ansatte i barnehagen opplever å være en del av et forebyggende barneverntiltak. Er plass i barnehage i seg selv et godt nok tiltak, eller kreves det mer av personalet i barnehagen i forhold til spesielle tiltak, kunnskaper og holdninger? Opplever de ansatte at de er godt nok rustet til oppgaven? I 2009 kom veilederen ”Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten”

(Kunnskapsdepartementet), som påpeker viktigheten av samarbeid mellom barnevern og barnehage og foreldre. Hvordan fungerer dette samarbeidet?

Etiske hensyn

Jeg vil understreke hensynet til personvern og taushetsplikt i forhold til etiske hensyn og formelle krav. Prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Intervjuene vil bli tatt opp på lydbånd for å gjøre transkriberingen så korrekt som mulig. Etter at oppgaven er ferdig (i løpet av 2011) vil alle opptak slettes. Opplysningene jeg sitter med vil anonymiseres. Informasjonen jeg finner i intervjuene vil danne et grunnlag for min studie. Mastergradsoppgaven vil bli publisert av NTNU. Jeg understreker at det ikke må gis opplysninger om familier eller enkeltpersoner, gjennom navn eller indirekte personidentifiserende opplysninger (alder, kjønn, familiesammensetting, opplysninger om årsak til tiltak etc.). De som deltar i undersøkelsen vil ha taushetsplikt overfor meg.

Berit Groven, førsteamanuensis i spesialpedagogikk ved DMMH, er min hovedveileder. Leder for prosjektet ”Barnehagen som forebyggende barneverntiltak”, Åse Bratterud, er min biveileder. Åse Bratterud er seniorforsker ved Barneverntjenestens utviklingscenter i Midt-Norge, som er en avdeling ved NTNU Samfunnsforskning AS.

Med vennlig hilsen Brita Halvorsen

Vedlegg IV

Faktorer som påvirker samarbeidet

Formelle strukturer

Oppfølging fra barneverntjenesten	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	- Barneverntjenesten tar ansvar for etablering av kontakt og oppfølging av samarbeidet
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	- Varierende grad av ansvar for etablering av kontakt - Kontaktperson i bvt som en har opparbeidet et tillitsforhold til - Informasjon går begge veier - Varierende grad av oppfølging
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	- Liten grad av ansvar for etablering av kontakt - Barnehagen får ikke alltid vite at den er tiltak - Saksbehandlere i barneverntjenesten som ofte byttes ut - Dårlig oppfølging
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	- Varierende grad av ansvar for etablering av kontakt - Barnehagen får ikke alltid vite at den er tiltak - Varierende grad av oppfølging

Planer og rutiner for kommunikasjon	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	- Planer utarbeides i fellesskap - Plan for evaluering av tiltak - Diskursive møteplasser hvor det er en grunnleggende likeverdighet i forhold til makt og kompetanse - Deltakelse av relevante etater og personer i møter
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	- Mangler tiltaksplaner/ mangler innhold for bhg som tiltak i planer - Aktivt og godt fungerende fagteam, hvor de deler og gjør bruk av hverandres kompetanse (kompetanseheving) - Ansvarsgruppemøter hvor bvt kan forføres av taleføre foreldre
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	- Manglende tiltaksplaner/ mangler innhold for bhg som tiltak i planer - Ansvarsgruppemøter hvor bvt forføres av taleføre foreldre
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	- Fagteam hvor barneverntjenesten deler av sin kompetanse - Ansvarsgruppemøter - Av og til utarbeidet tiltaksplan i fellesskap i ansvarsgruppemøter

Taushetsplikten	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	Gjensidig informasjons utveksling
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	Gjensidig informasjonsutveksling
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	Barnevernet holder tilbake opplysninger
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	Barnevernet holder tilbake opplysninger Gjensidig informasjonsutveksling

1. Gjensidighet og tillit

Opplevelse av likeverdighet i samarbeidet	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	- Respekt for hverandres ulike bidrag - Opplevelse av anerkjennelse
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	- Opplevelse av anerkjennelse - Vi gjør hverandre gode
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	- Ikke opplevelse av anerkjennelse - Barneverntjenesten overprøver barnehagen faglig - Barnehagens kompetanse blir sjeldent brukt mens barnet går i barnehagen
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	- Opplevelse av anerkjennelse

Forventninger	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	-Tydeliggjøring av partenes forventninger
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	-Forventningene fra bvt oppleves som utydelige -Barnehagen har tydelige forventninger til bvt
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	-Forventningene fra bvt oppleves som utydelige
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	-Forventningene fra bvt oppleves som utydelige

2. Holdning til samarbeidet

Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	Samarbeidet preges av alturisme Forståelsesorientert holdning til samarbeidet - Forståelse for at mangfold i bidrag er bra - Flexibilitet og vilje til å finne løsninger - Bevissthet om egen kompetanse og profesjon -> Refleksjon over egen rolle - Tydelig på hva de kan bidra med - Kunnskap om og forståelse for andres kompetanse
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	- Barneverntjenesten omtales med vennlighet - Viser fleksibilitet og vilje til å finne løsninger; deler og gjør bruk av hverandres kompetanse - Samarbeid til beste for barnet
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	Samarbeidet preges av revirtenkning - Institusjonelle normer og verdier som gjelder; det er vi som har rett - Ingen refleksjon over egen rolle - Kritisk til hvordan barneverntjenesten håndterer saken - Barneverntjenesten omtales som kunnskapsløs og egennyttig - Samarbeidet preges av uenighet om hva som er bra for barn og familier
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	- Lite bevissthet om egen kompetanse og profesjon - Samarbeidet er prisgitt barneverntjenestens grad av involvering - Opptatt av mangel på rutiner og ressurser knyttet til tiltaket - Forholder seg til det barneverntjenesten mener er bra

Styrers rolle	
Forutsetninger for et godt kvalitativt samarbeid	- Ansvar for å skape en kultur som fremmer samarbeid, ved å oppmuntre til åpenhet, selvkritikk, initiativtaking, anerkjennelse og respekt. - Ansvar for at instansen er en lærende organisasjon, hvor kunnskapen spres til flere og kan brukes selv om noen slutter. - Settes av tid og ressurser til opplæring, med opplæringsplaner for læring, vedlikehold og videreutvikling av samarbeidskompetansen
Hva karakteriserer de gode samarbeidene?	- Styrer legger føringer for hvordan personalet samarbeider internt og med andre etater gjennom en forståelsesorientert holdning til samarbeid. - Prioriterer at hun selv og personalet deltar aktivt på samarbeidsarenaer. - Tar ansvar for at hele personalgruppen får opplæring og ansvarliggjør personalet. - Er opptatt av at barnehagen er i stadig faglig utvikling.
Hva kjennetegner de dårlige samarbeidene?	- Kan bidra til å hemme samarbeid gjennom at hun selv inntar et institusjonelt perspektiv på samarbeidet. -
Hva kjennetegner de diffuse samarbeidene?	- Styrer posisjonerer seg passivt i forhold til samarbeid og avventer barneverntjenestens initiativ - Inntar et instrumentelt perspektiv på samarbeid, tror formelle føringer for samarbeid er det som skal til